رڳون ٿيون رباب

تنوير عباسي

آگم پبلشنگ ايجنسي (٦)

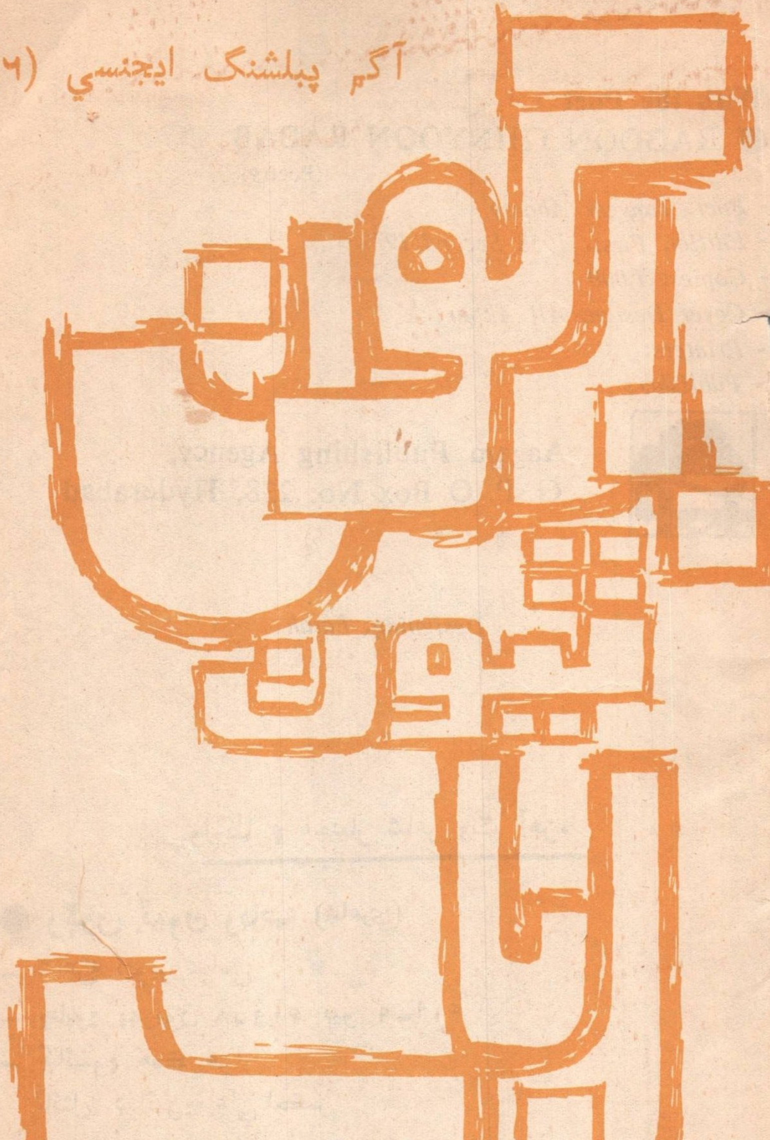

With the Poet

● RAGOON THINYOON RABAB
(Poetry)

- *Poet*: *Tanveer Abassy*
- *Edition*: *First*, *1958 Second 1979*
- *Copies*: *1,000*
- *Cover Design*: *Ali Akbar*
- *Printers*:
- *Publishers*:

Aagam Publishing Agency,
G. P. O Box No: 238, Hyderabad

Designing: *Fatah*

واسطا ۽ اختيار شاعر وٽ آهن.

● رڳون ٿيون رباب (شاعري)

- شاعر: تنوير عباسي
- ڇاپو: پهريون ١٩٥٨ع ٻيو ١٩٧٩ع
- ڳاڻيٽو: هڪ هزار
ٽائيٽل ڊزائين: علي اڪبر
- ڇپيندڙ: سنڌ آفسيٽ پرنٽرس، ڪراچي فون:- 217454
- ڇپائيندڙ:

آگم پبلشنگ ايجنسي

پوسٽ باڪس نمبر ٢٣٨، حيدرآباد.

قيمت:- ڏھ رپيا

پاران ايم ايچ پنھور انسٽيٽيوٽ آف سنڌ اسٽڊيز، ڄامشورو.
Digitized by M. H. Panhwar Institute of Sindh Studies, Jamshoro.

هڪ تاثر

ادبي اتهاس تي نظر ڦيرائي ڏسنداسين ته هر يُگ ۾ ڪي اهڙا ڪلاڪار (شاعر، اديب ۽ چترڪار) نظر ايندا جيڪي پنهنجي دور جي ڪلا کي نئون شعور نئون موڙ، نئين سوچ ۽ نئون رنگ ڏيڻ لاءِ پاڻ پتوڙيندا ۽ وقت جي حالتن سان مقابلو ڪندا نظر ايندا. اڳتي هلي جڏهن هن يگ جو اتهاس جڙندو، تڏهن تنوير عباسي جو نالو به انهن امر نالن مان هڪ ڳڻيو ويندو.

تنوير جو جديد سنڌي شاعري جي موڙهن سنوارڻ ۾ به تمام وڏو حصو آهي. سندس شاعري جو هي پهريون مجموعو "رڳون ٿيون رباب" سندس شاعري جو هڪ اهڙو دستاويز آهي جيڪو جتي جديد سنڌي شاعري جي ڪيتر ۾ سندس چٽي سڃاڻپ جو سبب بڻيو آهي اتي سندس فني انفراديت جو اعجاز پڻ آهي.

اڄ تنوير جيتوڻيڪ گهڻو تمام گهڻو اڳيان وڌي آيو آهي. پر تڏهن به سندس هي ماضي واري رچنا (جيڪا منهنجي اڳيان آهي) سندس حال وانگي ڏاڍي خوبصورت، ڀرپور، جاندار ۽ ساهه سان ساڃهه جهڙي آهي.

هن مجموعي ۾ تنوير جي ذات جو اظهار مختلف صنفن، گيت، غزل ۽ نظم ۾ پرچيل آهي.

تنوير هڪ آدرشي شاعر آهي ۽ هڪ آدرشي شاعر پنهنجي وقت ۽ وقت جي ڏکدائڪ حالتن کان ڪڏهن به

جنهن موڙي نہ سگهندو آهي، اهوئي سبب آهي جو تنوير جي هن مجموعي واري شاعري جنهن وقت جي حالتن ۾ سرجي ويئي آهي، ان جا پڇاڇا ۽ اولڙا هن شاعري ۾ ڏسي پسي سگهجن ٿا.

ڪلاسيڪل ڪهاڻين جي آڌار تي اڪيل تنوير جي نظمن کي ساهتڪ وچنائون چئي سگهجي ٿو. نظمن سان گڏ ڪجهہ غزلن ۾ بہ تنوير انهيءَ سمي وارين ڏکدائڪ حالتن کي پنهنجو موضوع بڻايو آهي. جديد سنڌي شاعري ۾ سندس غزل پنهن جي رنگ ڍنگ ۽ مزاج جي لحاظ کان الڳ سڃاڻپ رکي ٿو. سندس غزل ۾ خيال جي تازگي، پرڪشش نغمگي، داخلي غنائيت ۽ پاتال جهڙي گهرائي، موجود آهي.

تنوير مونالزا جي امر مرڪ جهڙا مڌر مڌر گيت بہ اڪيا آهن. هن مجموعي جي گيتن ۾ سندس اظهار وڻندڙ، انوکو ۽ دل ۾ لهي ويندڙ آهي. تنوير جو گيت جديد سنڌي شاعري جي مٿي جي جهومر آهي. تنوير امن، نيچر ۽ محبتن جو شاعر آهي.

تنوير کي پڙهندي سچ تہ من ۾ ڪنهن نئين ماڊل نينگريءَ جي نرم ڪومل ڳل کي ڇهڻ جهڙو مٺڙو احساس اڀري ٿو ۽ ذهن جي دشائن ۾ سُر ڏيهي تال ۾ ٻرندا خوشبوءِ وانگي ڦهلجندا پاسندا آهن.

نصير مرزا

ايسپ جي آکاڻين ۾ هڪ جوان جماڻ، ملوڪ مهانڊن واريءَ ڇوڪريءَ جو ذڪر آهي، جيڪا شهر کان پري، رڻ پٽ ۾ اڪيلي اڪيلي، اڪيون هيٺ ڪري ويٺي هئي. نڪو هوس اوهي، نہ واهي. اوچتو ڪو سپاهي جوان اتي اچي نڪتو، جنهن سندس دل ورتي ۽ پڇيائينس تہ "تون ڪير آهين؟" هن وراڻيو تہ "منهنجو نالو سچ آهي—" جوان وري پڇيس تہ "هتي اڪيلي، اڪيون هيٺ ڪري ڇو ويٺي آهين، شهر ۾ ڇو نہ ٿي هلين؟" تنهن تي هن وراڻيو تہ "جڏهن مان شهر ۾ رهندي هيس تڏهن ڪوڙ رڳو ٿورن ماڻهن وٽ هوندو هئو. جڏهن سڀني ماڻهن مون کي ڌڪاري ڇڏيو ۽ ڪوڙ کي پاڻ وٽ رهايو تڏهن مان شهر ڇڏي هلي آيس."

ايسپ کي گذرئي ڪئي صديون ٿيون. انهي زماني ۾ بہ سچ کي ڌڪاري ڪڍيو ويو هئو ۽ اج بہ سچ کي ڌڪاريو ٿو وڃي. اج تائين اها جوان جماڻ ڇوڪري، شهر ڇڏي، رڻ ۾، اڪيلي اڪيلي، اڪيون هيٺ ڪري ويٺي آهي!

سچ ڪڏهن مارئي تي ڪوٽ ۾ ڳوڙها ٿو ڳاڙي، تہ ڪڏهن مسٽي تي ڏونگر ٿو ڏاري. هر دور ۾، "سچ" ۽ "ڪوڙ"، بہ مختلف طاقتون، هڪ ٻئي سان ٽڪريون آهن ۽ هر وقت جي شاعر سچ کي سهارو ڏنو آهي. انهي آس تي، تہ من اها ايسپ واري رٺل ڇوڪري پرچي، ماڻهن جي بستيءَ ۾ موٽي اچي.

* * *

هن جڳ ۾ انسان متعلق هڪ تعبير هيءُ بہ آهي تہ جڻ ڪيس بيهوش ڪري ڪنهن ڪاڪ محل ۾ پهچايو ويو هجي، ۽ هوش ۾ اچڻ سان سندس دل تان سموريون گذريل يادگيريون ميٽجي ويون هجن ۽ هو وائڙو ٿي، هيڏي هوڏي واجهائي، هن ڪائنات جي ماندڻ کي سمجهڻ جي ڪوشش ڪندو هجي. واقعن، تجربن ۽ مشاهدن جڏهن انسان جي ذهن تي ڪي اڻ مٽجندڙ عڪس وڌا، تڏهن

هن چاهيو ته اهي عڪس هو ڀين جي ذهنن ۾ پلٽائي ۽ ائين شاعري وجود ۾ آئي —

پنهنجي ٿوريءَ عمر آهر، مون به جيڪي ڪجهه ڏٺو وائٺو آهي، جيڪي واقعا منهنجي اکين آڏو گذريا آهن، جيڪي ڪجهه به منهنجي احساس کي اٿاري ۽ جذبن کي جاڳائي سگهيو آهي، جنهن به نظاري ڪين کي آرام ڏنو اٿم ان کي ڪوشش ڪري، اهڙيءَ ريت لکيو اٿم، جيئن ڀين جي دل ۾ به اهڙائي احساس اڀرن ۽ اهڙائي جذبا جاڳن، جيڪي منهنجي دل ۾ جاڳيا - جي پنهنجي ڏکندڙ ڏيئي جي وسامڻ کان اڳ ۾، ان جي لاٽ مان ڪي ٿورائي ڏيئا ٻاري سگهيس، ته منهنجو جيئڻ سجايو ٿيو—

* * *

منهنجي شعر، خاص ڪري منهنجي تازن غزلن، گيتن ۽ نظمن ۾ ٻولي ۽ موضوع ڪجهه اوپرا پيا ڀانئبا - اهي موضوع، شعر لاءِ ته اوپرا آهن پر سنڌ جي ماڻهن جا ڏٺل وائٺل ۽ ڀڏل آهن - ان لاءِ ايترو ضرور چوندس ته مان پنهنجي شعر ۾ ڪوشش ڪري پنهنجي ذاتي جذبن ۽ احساسن جي اپٽار ڪندو آهيان - ايراني اثر واريءَ شاعريءَ کان مونکي هي نمونو وڌيڪ سهڻو لڳو، ڇو ته ان طرح مان پنهنجا خيال چڱيءَ طرح ظاهر ڪري ٿو سگهان ۽ منهنجا هم وطن انهن کي پوريءَ ريت پروڙي ٿا سگهن -

سنڌيءَ کي پنهنجو لهجو ۽ پنهنجي مخصوص لئه آهي - فارسيءَ جو لهجو ۽ موسيقيت، سنڌي شعر ۾ اجنبي پيا لڳن، انڪري نون لکيل غزلن ۾ سنڌي لهجي ۽ موسيقيت کي برقرار رکڻ جي ڪوشش ڪئي اٿم ۽ ان سان گڏ، موضوع پڻ سنڌي ماحول مان چونڊيا اٿم -

بهرحال چونڊ جو سڄو بار "ربانيءَ" تي آهي، جنهن جي راءِ منهنجي لاءِ گهڻي قيمت واري آهي -

تنوير —

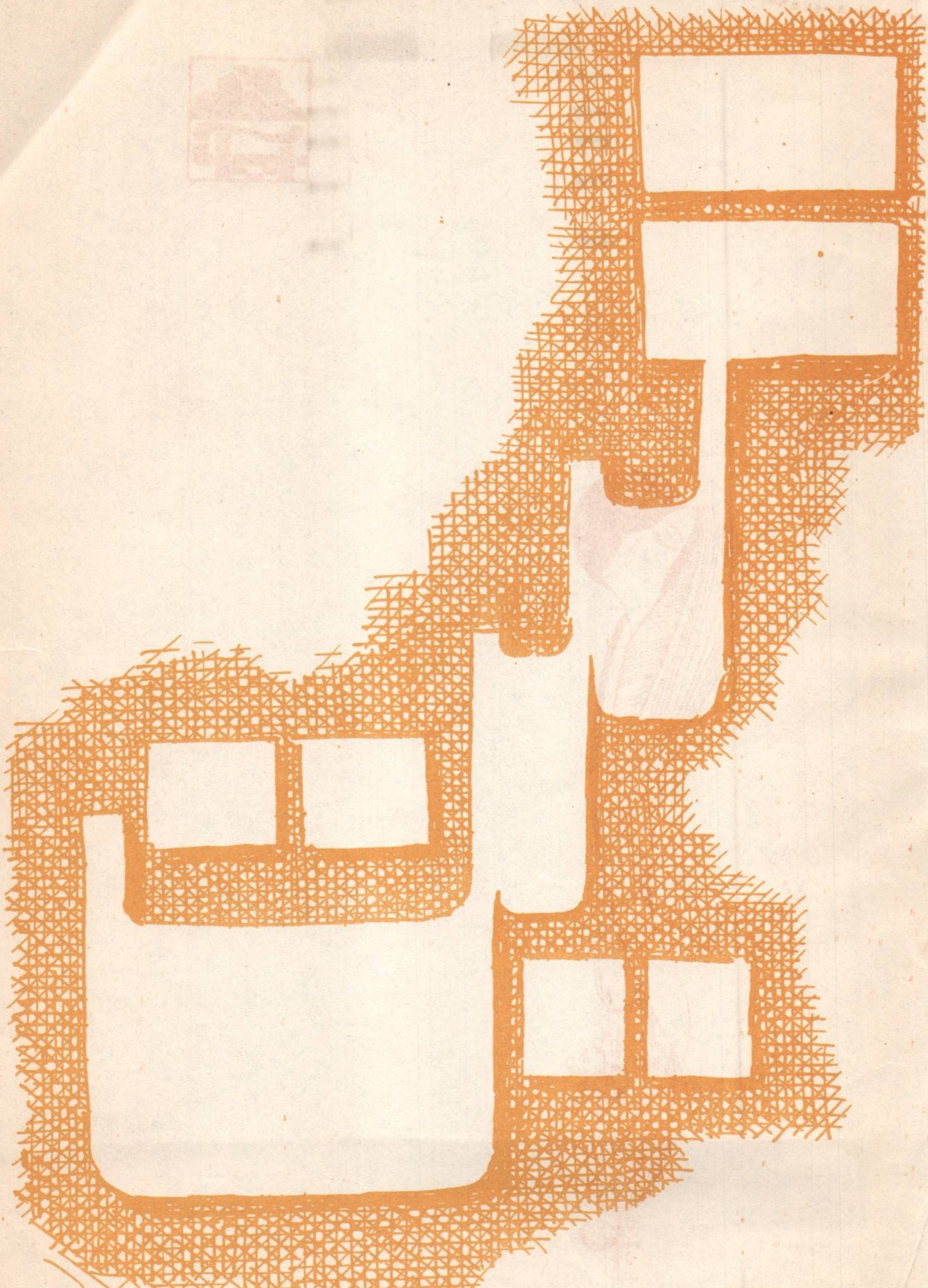

○

منهنجي من تي اُنتيهين جي اوندهه آهـــي ڇانئي
آئي رات سهانئي

اکڙيون الجهيون اوجاڳن سان منڙا تنهنجي وئي پڇاڻان
چنڊ به ساڳيو رات به ساڳي پر ڇا ٿي ويو آهي نه ڄاڻان
سا چانڊوڪي ڇهنڊيون پائي جنهن تي ڪئي ڪتڪائي
آئي رات سهانئي

مون ڪانسواءِ جيئڻ ڪونه سڄائي توکي اڄ ائين پاڻ لڪائي
منهنجا چنڊ هليو آ ڪڪرن واري ڪاري چادر پائي
ڏچندي ڏچندي مون دنيا ڪان رات اهـــا چورائـــي
آئي رات سهانئي

نيڻ سُتا جي خواب تي جاڳيا خواب سُتا جاڳي پيا نيڻ
ساري رات سنڀاريم توکي پر تنهنجو من ڪين ٿيو ميڻ
ڪرٽا ڪر موڙي جاڳيا مونکي اوبـــاسي آئـــي
آئي رات سهانئي

من جا ڦوڪ ڦلهاريا
اڄ مَنِ جا ڦوڪ ڦلهاريا

سُرڪَ جي هٿي سالن کان سڪايل
ڌرتي منهنجي من جان اڃايل
مينهن وري اڄ پيالا پياريا

اڄ سارو جڳ دل کي وڻي ٿو
من ڇيلن جان ڇال هڻي ٿو
دل دکڙن جا ڏينهن وساريا

مارن وانگر رلندي رلندي
روح ٿڪي پيو هلندي هلندي
ماڳ رسيا منزل جا ماريا

○

مرڪ گهڙيءَ پل لاءِ، مکڙي! مرڪ گهڙي پل لاءِ
جوڀن جون هي چار گهڙيون تون روئي ڪين وڃاءِ
مکڙي مرڪ گهڙيءَ پل لاءِ

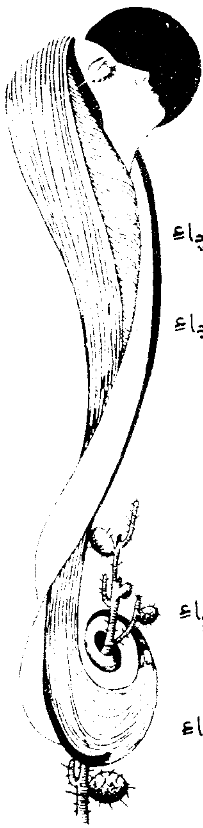

منڙي سنڙي هير لڳي ٿي
تنهنجي منهن تي ٽپڪي هٽي ٿي
تنهنجي ڪن ۾ ڪجهه پڻڪي ٿي
نينهن جا نياپا توکي ڏئي ٿي
هير جي منجهي جهولي ٿيڻ ڪان اڳ ڪا راند رچاءِ
مکڙي مرڪ گهڙيءَ پل لاءِ
جوڀن جون هي چار گهڙيون تون روئي ڪين وڃاءِ

پيار جا سُرَ ڪي جهونگاريندو
پونئر هوا تي ترندو ايندو
توتي هر هر ڦيرا ڏيندو
توتان پنهنجو سر گهوريندو
هن جي دکي ٿي موٽڻ ڪان اڳ هن سان نينهن نڀاءِ
مکڙي مرڪ گهڙي پل لاءِ

جوڀن جون هي چار گهڙيون تون روئي ڪين وڃاءِ
هرڪنهن موج ڪان ٿيءُ پري تون
ماڪ جا پيالا پيءُ پري تون
فڪر نه مرجهائڻ جو ڪري تون
هوريان هوريان، هري هري تون
موت جي ماريءَ ٿي مرڪي ڪي پيار جا نغما ڳاءِ
مکڙي مرڪ گهڙي پل لاءِ
جوڀن جون هي چار گهڙيون تون روئي ڪين وڃاءِ
مکڙي مرڪ گهڙيءَ پل لاءِ

توڙي ڪوبہ سهارو ناهي
هرڪو جيءَ جڻ تو چاهي

ڪوئي ڪنهنجي پيار سهاري ڏينهن ڏکن ۾ وينو گهاري
وهم سان پنهنجي دل وندرائي هيڏي هوڏي تو واجهائي
ڏي ڏي ڏئي ڏکڙن کي پرچائي
وات ۾ نيڻ وڇائي تو ۽ ڪوبہ اچڻ وارو ناهي
هرڪو جيءَ جڻ تو چاهي.

ڪنهنجي جڳ ۾ سانجهي سهڙي اوندهہ ڇانئي اوندهہ جهڙي
سجهندو ڪين سجهيو تي ڪوئي پنهنجي حال تي روئي روئي
اميدن سان ڪارنهن ڌوئي
پرہ ڦٽيءَ جي آس لڳائي اوندهہ دل تان لاهي
هرڪو جيءَ جڻ تو چاهي.

ڪل ڪهڙي نہ ڪٿان ڪو آيو هرڪو هلي تو پير وڌايو
نڪتو ڪڏهين ڪو ڇا چاڙهي ڪاڏي هلي تو پاٺ پلاٽي
ويندو ڪهڙي ٽاڪ ۽ ٽاٽي
ماڳ نہ آ معلوم تڏهن پي هلندو هلي تو ڪاهي
هرڪو جيءَ جڻ تو چاهي.

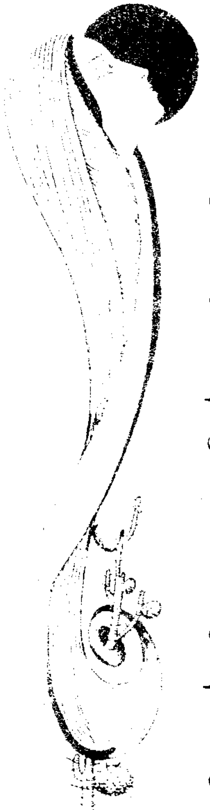

اميدن سان جان جڙيندي هڪڙي پارس کي ڳولهيندي
پهڻ سان ئي پاند پري تو جن جي ٻار ڪان جيءَ جهري تو
دامن سيڪو تار ڪري تو
سيڪو سڪن لاءِ سور سهي تو سر جو سانگو لاهي
هرڪو جيءَ جڻ تو چاهي.

تلخيءَ کي تسڪين ڏيڻ لاءِ ماڪيءَ جي ميناج چکڻ لاءِ
هرڪو مڪين جا ڏنگ سهي تو هٿ تان هيٺ نہ ڪوئي لهي تو
سور سهڻ ڪان ڪين رهي تو
ڪو ڇا چاڙهي ماناري ۾ ڦر آهي يا ناهي
هرڪو جيءَ جڻ تو چاهي.

○

پنهنجو پاڻ پتوڙ او قيدي
پنهنجو پاڻ پتوڙ

همت آڏو پهڻ مکڻ جيان رجندو رهندو آهي
همت جو سج چڙهندو رهندو آهي لهندو ناهي
وقت جون واڳون تنهنجي هٿ ۾ جيئن ٻه وٺي تيئن موڙ
جيئن ٻه وٺي تيئن موڙ او قيدي
پنهنجو پاڻ پتوڙ

چمڪي تي تون هرکي پنهنجو پاڻ نہ ٿيءَ اسير
روپا آهن يا سونا تہ ٻہ آهن هي زنجير
هار گلن جا توکي قيدي ڪن تن کي ٻہ مروڙ
ها تن کي ٻہ مروڙ او قيدي
پنهنجو پاڻ پتوڙ

ڪنهن کي ڪوئي بنائي باندي ڪنهنجي چا هي مجال
سيڪو چار اٿي تو پنهنجي لاءِ ٺئي جنجال
تو پي پنهنجي لاءِ بنائي آهي هي پنجوڙ
ها ها هيءَ پنجوڙ او قيدي
پنهنجو پاڻ پتوڙ

او قيدي هيءَ آزادي پي پنندي ڪين ملي ٿي
رت ۽ ماس جي قربانيءَ ريءَ راضي ڪين ٿئي ٿي
زور لڳائي خون وهائي زنجيرن کي ٽوڙ
زنجيرن کي ٽوڙ، او قيدي
پنهنجو پاڻ پتوڙ

○

پيار مان چوندين مونکي تون
مان پيار مان چوندوسانءِ
منڙا گهر تہ گهرانءِ

راه ۾ ويندي ويندي توسان
کنهن البيلي وڻ جي هيٺان
اڄ ٽيون چار نگاهون آهن
دل مان دل کي راهون آهن
تون جي دل ڏيندينءَ مونکي
پو مان پيي ڏيندوسانءِ
منڙا گهر تہ گهرانءِ

تنهنجي نظرن ڇا سمجهايو
سمجهہ ۾ مونکي ڪجهہ بہ نہ آيو
دل ۾ هڪڙو ارمان پڙڪيو
منهنجو هنيون ڪجهہ زورسان ڌڙڪيو
هاڻي مونکي سمجهائڻ لئہ
ڪجهہ ترس الهہ جي نانءِ
منڙا گهر تہ گهرانءِ

ڪنهنکي خبر هئي هيئن ملنداسين
گڏجي ۽ خوش ٿي کلنداسين
الفت جي هن دوراهي تي
اوچتو ڪيئن ٻئي پاڻ ملياسي
هاڻي پير ڀري مون سان
تون ڪجهه اڳتي هلجانءِ
مٺڙا گهر ته گهرانءِ

ڪاهڪشان جا رستا گذري
هلجي هن دنيا مان نڪري
هل ته وسايون تارن جو جڳ
جنهن ۾ ناهي ويو ڪوئي اڳ
پيار جي متوالن ڪي هوا
هن جڳ جي نه پوندي ڀانءِ
مٺڙا گهر ته گهرانءِ

○

ڪنهن جا ڏينهن ڪَٽن ٿا ڪڏهين ڪوئي ڪين تو چاٺي
توکي الهه شل آٺي او شال جواني ماٺي

تو بن ڪٽي برساتيون ڪاتيم نيڻن مان جل هاري
تنهنجي وات نهاري
نيڻ سڪي ويا آس نہ لاٿي منهنجي نينهن نماٺي
توکي الهه شل آٺي او شال جواني ماٺي

ديہر ڪيئہ جي پو ٿي ويندا جوئر جا لا بارا
ٿيندا پڌر سڀ پارا
اهڙي ۾ جي آئين پو ڪٿ ملبو رات جي ٿاٺي
توکي الهه شل آٺي او شال جواني ماٺي

اڪڙيون پائي هردم ويني تنهنجي وات نهاريان
او ساجن توکي ساريان
دل کي آٿت ڏيان ٿي پريتم ايندو اج نہ سياٺي
او توکي الهه شل آٺي او شال جواني ماٺي

٥

پيار جو سمنڊ اجهاڳ پيارا پيار جو سمنڊ اجهاڳ
لهر ڪناري سان ٽڪرائي
مٺڙا مٺڙا ساز وڄائي
جهومي ناچ ڪري لهرائي
تون ٻي ڇيڙ ڪو راڳ پيارا پيار جو سمنڊ اجهاڳ

لڏندڙ لهرون چلندڙ ڇوليون
آءٌ هنن مان ماڻڪ ڳوليون
اڄ ته پريون موتين سان جهوليون
ڪٿن اسانجا ڀاڳ پيارا پيار جو سمنڊ اجهاڳ

جن جن لهرن سان لنو لاتي
تن ئي ماڻي آهي حياتي
جن موجن مان جهاتي پاتي
آهي تن جو ماڳ پيارا پيار جو سمنڊ اجهاڳ

○

ننڊ کان ڏرڪن نيڻ اکين تي اوجاڳن جو بار
اکين تي اوجاڳن جو بار

منهنجي اکڙين جي اوجاڳي
اونداهين جا دريا جهاڳي
توسان ملڻ جي لءِ او منڙا پهچڻ چاهيو پار
اکين تي اوجاڳن جو بار

خواب جي دنيا ٻون ٻه نه ماڻي
ننڊ اڏاڻي ننڊ اڏاڻي
توکي ڳولڻ خاطر نڪتي جڏهن ستو سنسار
اکين تي اوجاڳن جو بار

روز وهي اکين مان پاڻي
رات نئين ۽ ڳالهه پراڻي
ياد يون نئين سر ايندي نئون ٿيون ڪن هي پيار
اکين تي اوجاڳن جو بار

جوت جلي وئي ويل ٽري وئي
رات هلي وئي باک ڦٽي وئي
ڪرڻن جي ڦوهاري سان آ ڌوتو منهن گلزار
اکين تي اوجاڳن جو بار

صبح سمي جو لال افق ٿيو
ڳاڙهو رنگ ٿيو اکڙين جو
صبح جي بدران ليڪن مونکي تنهنجي رهي ٿي سار
اکين تي اوجاڳن جو بار

ڏينهن لڙئي پاڇن جان وڌندي اونده جو ٿيو دل تي گهيرو
سانجهيءَ آئي پکيئڙن وانگر من ۾ مونجهه ڪيو واهيرو
تنهنجو اکڙين ۾ آ ڪيرو

اجرو نيرو اڀ او مٺڙا اونده ۾ گدلو ٿيندو ويو
منهنجي من تي تارن وانگر هڪجي پنيان پيو غم ايندو ويو
پر منهنجو من ڪين ٿيو ميرو
تنهنجو اکڙين ۾ آ ڪيرو

اونداهين ڪارين راتين جان ڇانيا آهن ڏکڙا من ۾
ڇمڪو ڏئي ٿي ڳم تي وئي آ ٽانڊاڻي جان آس انهن ۾
موت ته ٿئي ڪو صبح سويرو
تنهنجو اکڙين ۾ آ ڪيرو

پوئين پهر ۾ باک جو ڦٽندي سونهري ڪرڻا ڪر ڪڍندا
هير به پڄندي نيڻ به پڄندا اوجنهن ويل ڪڪڙ دس هڻندا
پيچ پنيءَ جو ڪج ڪو پيرو
تنهنجو اکڙين ۾ آ ڪيرو

نور جا ڪرڻا نانگن وانگر منهنجي ساهه ۾ سرندا رهندا
تو ڪانسواءِ ڪرڻا ڪنڊن جان منهنجي هانو ۾ هرندا رهندا
دل ۾ ڏکڙن جو ٿيو ڏيرو
تنهنجو اکڙين ۾ آ ڪيرو

○

تون نہ رئين او منڑا پرچڻ رسي ويون سي راتيون

جن جي ڪارڻ تنهنجي اکين ۾ سرمو ٿي پئي سونهين
جن ۾ تارن جي چڙهڻ تي دل ۾ دکائي دونهين
جن ۾ توکي مونکي اوندهہ وڏي گهراتيون پاتيون
تون نہ رئين او سهڻا ڀر چڻ رسي ويون سي راتيون

تنهنجي منهنجي سانت ڪيون ٿي جن ۾ روح رهاڻيون
جيڪي ويئي وئي هڪ ٻئي کي ڏسندي ئي وهاڻيون
منهنجي ماٺ ڪيون ٿي جن ۾ منهنجي اندر جون باتيون
تون نہ رئين او سهڻا پر چڻ رسي ويون سي راتيون

ڏينهن هنيا ٿي ڏنگ اسانکي رات خوشي تي آندي
چار پهر هو وقت اسانجي وس ۾ چڻ هڪ باندي
شام خوشي هئي پنهنجي لئہ ڇدرد هيون پرڀاتيون
تون نہ رئين او سهڻا پر چڻ رسي ويون سي راتيون

اج ٻي پرچي وڃ او پيارا وڇڙيل وقت ورايون
اج بہ اسانجي لاءِ رهن ٿيون اهڙيون راتيون آتيون
تون نہ رئين او سهڻا پر چڻ رسي ويون سي راتيون

○

پوپٽ مڪڙيءَ کي ڳل لائي تنهنجا منهنجا سور سڻائي

تنهنجو ۽ منهنجو افسانو
ورجائي تو سارو زمانو
سونهن اوهانجي پيار اسانجو
سارو جڳ تو ڳائي
پڪي پونڊر گلن کي تنهنجي منهنجي ڳالهه ٻڌائي

چڻنگ ٻري جا چاهه جي دل ۾
باهه لڳائي تنهن محفل ۾
تنهن ۾ منهنجي پورن مان هي
جڳ تو سور پرائي
ساري جڳ جي دل ۾ ڇڏي سين باهه برهه جي لائي

هر ڪنهن جي اک آهي آلي
هر ڪو پئي پورن جي پيالي
تو تي مان سر ڏيان
پروانو شمع تي پاڻ پڇائي
پنهنجي پنهنجي پياري خاطر هر ڪو سر سهسائي

○

تنهنجا پور پڇايان سهڻا توکي پل پل ساريان

ساهه کي منهنجي سيءُ لڳي ٿو تنهنجي جدائي ماري
ڏک جي ڏکڻيءَ کي روڪيان ٿو محبت جو مچ ٻاري
سياري جون هي لمبيون راتيون ڪيئن اڪيلي گهاريان
تنهنجا پور پڇايان سهڻا توکي پل پل ساريان

سڪ جو نازڪ نازڪ سلڙو اڀريو منهنجي من ۾
موت مسافر ڇاڻ سڙيو هي پورن جي ٻارن ۾
نظرن کي واٽن ۾ ڇمائي تنهنجي لاءِ نهاريان
تنهنجا پور پڇايان سهڻا توکي پل پل ساريان

هڪ ٻاسي ٿو واءُ اتر جو جيءُ ۾ سيءُ اٿاري
منهنجي آهه ٻئي ٻاسي ٿي باهه برهه جي ٻاري
آڳ اندر جي ٿاري ٻاريان ٻاري هر هر ناريان
تنهنجا پور پڇايان سهڻا توکي پل پل ساريان

جوت جهڪيءَ سان سانت ستارا ائين ٿا من کي ٻامن
چڻ اڀ جي دامن تي ڳوڙها سيءَ جا ڄمي پيا آهن
تارا مون ڏي نهارن ٿا ۽ مان تارن ڏي نهاريان
تنهنجا پور پڇايان سهڻا توکي پل پل ساريان

○

آ گيت پريت جا ڳايون

نغمن ۾ هستيءَ کي وڃائي هوا تي اڄ لهرايون
جهرڻن سان کي سُر چورائي منڙا ساز وڄايون
پاڻ سان گڏ هن جڳ کي ٻي گيتن جي لئه ۾ وڄايون
آ گيت پريت جا ڳايون

آ چنڊ سان راند رچايون
لهرون تي ۽ هنج ۾ پنهنجي چانڊوڪيءَ کي لوڏيون
بادل ٽيون ۽ آپ ۾ چنڊ جي منهن کي لڪايون ڪوليون
اڄ ته چڪور جيان من کي پنهنجي هاڻي چنڊ ڏي اڏايون
آ چنڊ سان راند رچايون

آ گلڙن سان لنو لايون
هير تي ۽ پرڀات جو پنهنجيون جهوليون ڀريون خوشبوءَ سان
ماڪ تي ۽ کي رنگ چورايون مکڙين جي ته ڳلن تان
ڀونئر تي گل گل جي چوڌاري ڦيرا هر هر پايون
آ گلڙن سان لنو لايون

○

آءٌ تہ پنھنجي سُر کي مٿايون
ھن جڳ کي بدلايون
راڳ پراڻا آلا پيندي
پنھنجي دل ۾ پرجي ويئي
ساڳي سُر تي ڪن لائيندي
خلق خدا جي ٿڪجي پيئي
ساز نوان ڪي آڻيون پيارا
راڳ نوان ڪي ڳايون
ساز ۾ سوز سمايون

چارڻ چوري چنگ ٽڪي پيا
پر نہ مليو ڪو سر جو دان
گيت مري ويا ساز ٻڇي پيا
چپ ٿي ويو ھي سارو جھان
ٿئي جي سر جي آجي ضرورت
پنھنجي سر کي وڌايون
سر جو سانگو لاھيون

لڙڪ وسائي وسائي ٿڪاسين
پر نہ وسائي دل جي آڳ
سارنگ ڳائي ڳائي ٿڪاسين
ھاڻي ڳاءِ نئون ڪو راڳ
سر ۾ سمائي آڳ اندر جي
آءٌ تہ ديپڪ ڳايون
آءٌ تہ باھہ دکايون

○

ڪونہ ٻڌائي وات اسين اڻ سونهان سونهون

هوريان ڏاڍيان رڙهندي رڙهندي
ڪرندي ٽڙندي ۽ ٽاٻڙندي
ڳولي لهبي وات اسين اڻ سونهان سونهون

اوندهہ ۾ ڪيئن گهاريندا سين
نيٺ تہ گڏجي ٻاريندا سين
واچوڙن ۾ لاٽ اسين اڻ سونهان سونهون

ڪنوٽيون اڪ نہ ملائي سگهنديون
پنهنجو سر نہ جهڪائي سگهنديون
رکبو اوچو ڳاٽ اسين اڻ سونهان سونهون

منهن نہ ورائي پويان ڏسبو
منزل تي پهچي دم پٽبو
لاهبي دل جي اساٽ اسين اڻ سونهان سونهون

○

صبح نہ آهي دور ساٿي
صبح نہ آهي دور

لمبي رات وهامي ويندي
دک جي آگ اجهامي ويندي
آس نہ لاٿي جي تو ساٿي
اوندهہ مان ئي باکون ڦٽنديون
ڪاريون راتيون نيٺ تہ ڪٽنديون
چو ٿو وچين وهلور ساٿي
صبح نہ آهي دور

ڪارن پردن مان پرڀاتيون
اوپر ڪان ٿيون پائن جهاتيون
صبح ٿئي ٿو نور وسي ٿو
رات ٿسي پنهنجو دم ڀوساٽي
اونداهين جو هانءُ ٿو ڦاٽي
چاڙ لٿا هي سور ساٿي
صبح نہ آهي دور

ڏس ته شفق مان صبح سياڳو
ڪر موڙي آ ننڊ مان جاڳيو
نور جو پهريون پهريون ڪرڻو
اونداهين جو سينو چيري
وڌندو اچي ٿو ڏيري ڏيري
چاڻ وسي ٿو نور ساٿي
صبح نه آهي دور

هل ته رفيقن کي جاڳايون
صبح سان گڏجي جوت جلايون
منهنجا ساٿي منهنجا سنگتي
آءُ ته ڳايون گيت سحر جا
اچ ته ڪريون دنيا ۾ اجالا
جو ٿو پچائين پور ساٿي
صبح نه آهي دور

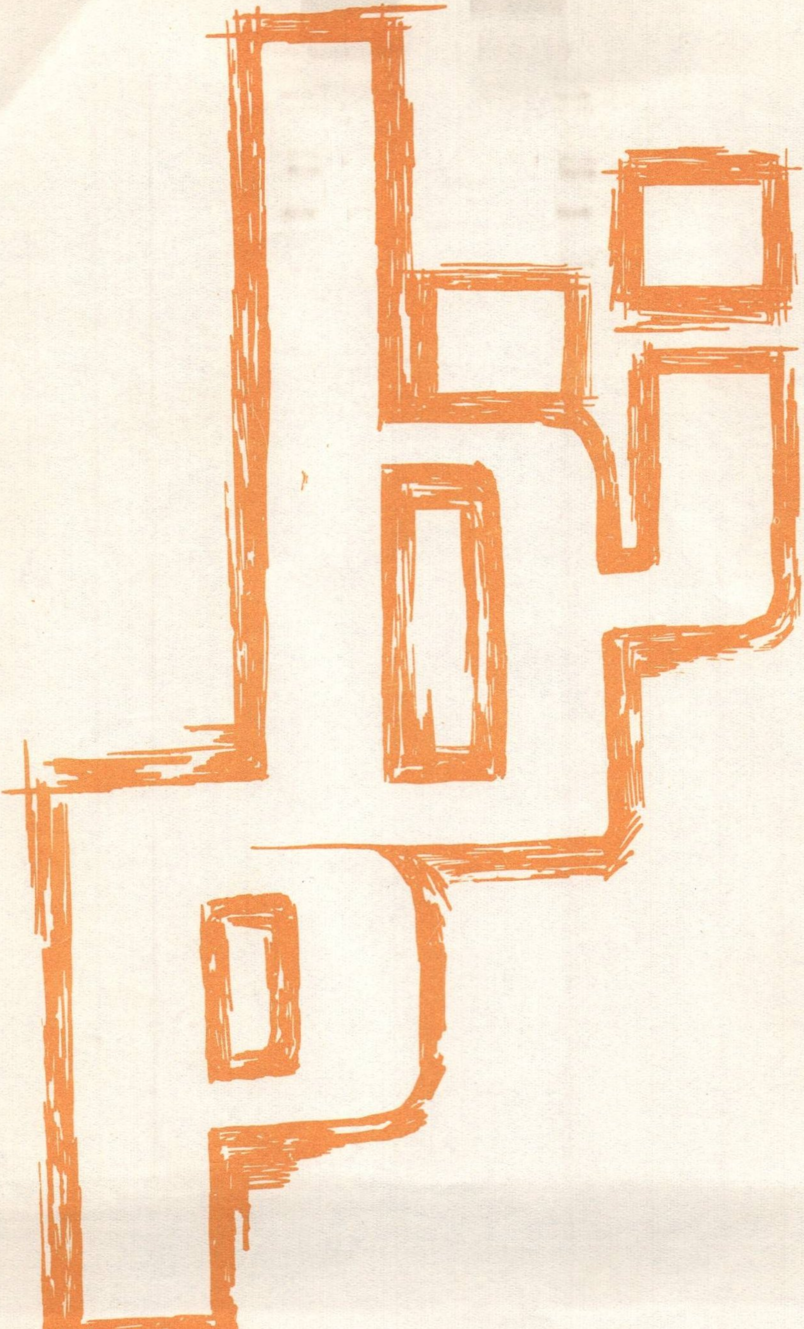

پيچل ڏانهن

آءُ وري ساڻ اهو چنگ کڻي آءُ

تَن کي تپائي جو اهو تند کي ڏي تاءُ

نغمي جا درياهه اڙي نغمي جا درياهه

قيد ڪنارن جا ڀڃي اڄ ته اُٿل ڪاءُ

سال ٿيا مر لئه سڪيا ساهه رکي چاهه

سانت هئا ساز پڙاڏو هو نه پڙلاءُ

چڻگ لڳي جيڪا پيڙ ٿي ۽ دکي پئي

وارُ ٿئي جيڪو گهڙي دل ۾ ڪري گهاءُ

ساهه ۾ اڄ ٻاهه لڳائڻ جي طلب آهه

ساز جي آواز سان وجهه ڏيهه ۾ ڏهڪاءُ

ڇيڙ ڪڻي ساز سڄڻ ميڙ ڪڻي سِرَ

آهي جي هڪ مگڻو ته دنيائي سڄي راءِ

هونئن ته ڇڙا ڇِت ۾ ٿا ڇڻڪن مگر اڄڪلهه

گيت ڪپڻ جيڪي گهڙي روح ۾ ڪَن گهاءُ

آءُ وري آءُ وري سر جو هٽي داءُ

آءُ وري ساڻ اهو چنگ کڻي آءُ

سسئيءَ ڏانهن

ڪنڌ موڙي پنهنجو تون دارالبقا ۾ هڪڙي بار
اڄ ته او سسئي خدارا پنهنجي مرقد ۾ نهار
اڄ ته هڪ ٻئي جي غمن تي اڄ ڪيون آه و فغان
مون تي رو تون ۽ ۾ تنهنجي حال تي ٿيان نوحه خوان
تو سان پرديسي رنا مونسان رنا ديسي مگر
تنهنجي لئه ۽ منهنجي لئه پرديسي ئي ٿيا درد سر
هو پنهونءَ کي ويا کڻي هئا چپ سي ڏاگها بي زبان
پر زبان رکندي به گونگا منهنجا مير ڪاروان
درد جي اظهار لئه ورتي جنون جي تون پناهه
هت جنون لئه قيد ۽ عقل و خرد هڪڙو گناهه
تو پنهون ڳولهيو ڏسي ڏاگهن جي پيرن جا نشان
۽ ڪيئه پنهنجي پنهون لئه کولي دل آه و فغان
منهنجي پيرن ۾ مگر آهن ڪي زنجيرون پيل
منهنجون آهون ميز تي هي چند تحريرون رکيل
هت پنهونءَ جي راهه ۾ ڪي نانگ ڪارا ٿا سڄن
خون جي رنگت سان ڳاڙها تو ڏسان جن جا ڏهن
تنهنجو مرقد ۾ پنهون سان ٿيو وڃي آخر نباهه
مان اڃا تائين پريشان حال مظطر ۽ تباهه
هاڻي چئه ڪنهن تي زيادهه جورگردون آهه ٿيو
غم سٺو پنهنجي پنهون لئه ڪنهن زياده مون ڪ تو
اڄ اگر زنده هجي ها سو لطيف نڪته دان
تنهنجي بدران منهنجي ئي حالت تي ٿئي ها نوحه خوان
تو وٺان تنهنجي پنهل کي ويا کڻي تنهنجا ئي ڏير
سچ ٻڌائج سنڌ منهنجيءَ کي کڻي ويو آهي ڪير؟

سهڻي ڏانهن

سهڻي اڄ پائي ليئو مهراڻ جي موجن منجهان
هن پريشان حال جو هيڪر ٻڌي وچ داستان
تو محبت لاءِ ٿي سِر تان ڪنيو هو آسرو
مون ٻہ الفت لاءِ پنهنجو سِرُ سهائي آڇيو
توکي تنهنجن ٿي سهاريو موت جي هن سيج تي
مان ٻہ سمجهان ٿو تہ منهنجا ٿي مٽائيندا مونکي
تو ٻہ سر ساهي ڪنيو هو پاڻ سان ڪچو گهڙو
مون ٻہ ڪلهہ ڪن بيوفائن تي ڪيو هو آسرو
تيو گهڙو پرزا پُرزي پهتين، تون لهرن ۾ جڏهن
مان ٻہ سمجهان ٿو ڇڏيندا سات هي منهنجو ڪڏهن
توکي ڇا ميهر جي ٻانهن جو سهارو ويو ملي
چڙڪ طوفانن ۾ توکي هڪ ڪنارو ويو ملي
منهنجو ميهر آ ڪٿي جو منهنجي سڏ ۾ سڏ ڏئي
جو ملي مونسان ۽ لهرن ۾ سهارو منهنجو ٿئي
منهنجو جيڏن ۾ ڪو آهي مونسان جو گڏجي هلي
جو "گهڙي گهوريس" چئي ۽ پنهنجي ساهڙ سان ملي
تون ٻہ سهڻي مان ٻہ سهڻي عشق تان قربان ٿئي
سنڌ پنهنجي تان اچو گڏجي هي سِر گهوريون سهئي

مارئي ڏانهن

مارئي جنت مان اڄ پنهنجي وطن ڏي ڪر نظر
جنهنجي لئه حيران رهينءَ تي ڪوٽ ۾ شام و سحر

سون پڌو آهي وطن جي توکي هئي ڏاڍي اڪير
قيد ۾ پئي تي رهينءَ مارن جي الفت جي اسير

هڪڙي ماروءَ تي چيو تو جبر جو سر خم ڪيو
عيد ڪئي حب وطن ظلم و ستم ماتم ڪيو

ڪوٽ جي ديوار ڪان اوچي سنڌءِ حب وطن
حڪمراني ڪان مٿي تنهنجي اسيري ٿا چون

هاءِ صد ارمان سنڌءِ اهل چمن ڪي ڇا ٿيو
سنڌين جي جذبهٔ حبِ وطن ڪي ڇا ٿيو

قوميت آڏو سدا دولت ۽ زر ٿيا شرمسار
هي وطن وڪڻي به چاهن ٿا حصولِ اقتدار

تنهنجي آڏو خود حڪومت جو جهڪي ويو گردن
۽ هنن ڪرسيءَ جي لئه ايمان پئي وڪڻي ڇڏيو

بيڪس و لاچار هوندي پئي رهينءَ تون با ضمير
هي حڪومت هوندي پئي غيرن جا ٿيا آهن اسير

قيد ۾ هوندي به توکي ياد هئي مارن جي ريت
هي وطن ۾ هوندي پئي ڳائن پيا غيرن جا گيت

تنهنجي لوئيءَ جا هي دشمن ۽ هنن جو ٿر سان وير
هي غلام آهن عمر جا تنهنجي لئه آهن هي غير

اڄ هنن جي عيش جون سڀ محفلون برهم ڪيون
اڄ ته پئي گڏجي اسين هن قوم جو ماتم ڪريون

نئين مارئي

ڪلهه عمر کي ٿي مڃايائين روئڻ سان ليڪن
اڄ اهي لڙڪ ڦري چڻنگون ٿيڻ تي آهن
مارئيءَ ڪالهه ٿي سڏڪا ڀريا ڪوٽن ۾ پر
اڄ سنڌس آڳ ۾ هي ڪوٽ جلڻ تي آهن

ڪالهه محلن ۾ ٿي مجبور سگهي پئي ليڪن
مارئيءَ روح جا زنجير ڀڳا آهن اڄ
جن ٻه لوهن تي ڪيس قيد ۾ مجبور اڳي
سي ڦري منهن تي عمر جي ئي لڳا آهن اڄ

ڪالهه واجهائي پئي مارن ڏي مدد لاءِ مگر
مارئي هاڻي اٿي پنهنجي مدد پاڻ ڪندي
اڄ سنڌس حب وطن ٿيندي وري ايڏو بلند
جو حڪومت جي جبين تنهنجي اڳيان خود جهڪندي

ڀٽائي ڏانھن

او سھڻا شاھ ڀٽائي

تنھنجي گيتن جون گونجارون ٿينديون رھن سدائي
تنھنجي ديس جا ماڻھو نماڻا شل پيا توکي ڳائن
جن جي دل ھن جڳ جي دکن ۾ دردن آھي جلائي
ساھ سڙيا سي تنھنجي گيتن سان ٺا دل وندرائن

تنھنجي سسئي پنھنجي پنھونءَ لئہ اڄ بہ ٿي ڏونگر ڏاري
اڄ بہ پنھون جا پيرا وقت جي واءَ سان وڃڙا لڳجي
جبلن جھنگن ۾ رلندي ٿي رھبر لاءِ پڪاري
اڄ ٻي پھڻن جي سختيءَ سان پير سندس پيا ڦٽجي

مدت ٿي جو ماڻھو ويٺا سُر جي لئہ کن لائي
گيت ڪٿي جن جي گرميءَ سان دل جا دريا اڀرن
ماڻھن سر سھسايو پر کو چارڻ سر سھسائي
اڄ ٻيجل جي چنگ منجھان سي چٽگون ڪين ٿيون نکرن

اڄ تائين ٺا ڪاڪ ۾ ڦرجن ۾ لڙجن ڪي ٿي مانجھي
مومل جي ماڙن ۾ ڪوئي ڦير نہ آيو آھي
اڄ بہ اميدن جي ڪرڻن ڪي ويڙھي وئي آ مانجھي
ڪنھن جي دل جي دنيا ۾ ڪو صبح نہ آيو آھي

آھي اڃا تائين ٻي تنھنجي مارئي بند ۾ باندي
اڄ بہ عمر جو زور ھلي ٿو ويچارن مارن تي
آزاديءَ جي خوشخبري اڄ تائين ڪنھن بہ نہ آندي
ضرب اڃا تائين بہ لڳي ٿي روحن جي تارن تي

تنھنجي گيتن جون گونجارون ٿينديون رھن سدائي
تنھنجي ديس جا ماڻھو نماڻا شل پيا توکي ڳائن
جن جي دل ھن جڳ جي دکن ۾ دردن آھي جلائي
ساھ سڙيا سي تنھنجي گيتن سان ٺا دل وندرائن

او سھڻا شاھ ڀٽائي

موهن جو دڙو

اي اسانجي چمڪندڙ ماضيءَ جي پيرن جا نشان
تنهنجي ويرانيءَ ۾ ڇه ايڏي ڪشش آئي ڪٿان

تنهنجي بربادي تان صدقي تنهنجي منجهه تان نثار
تنهنجي بربادي ئي ٿي وئي آهي تنهنجو يادگار

بي ڪفن مردي جي مٽيءَ ۾ ڍڪيل هيءَ کوپري
جنهن ڏني هئي سنڌ جي تهذيب کي هڪ زندگي

تنهنجون هي خاموشيءَ ساڪن ڳيٽين، هي رڪ جا ڍير
دور ديسن کان ڏسڻ لئه ٿا اچن ڏس ڪير ڪير

تو ڏٺا آهن زماني جا گهڻائي انقلاب
تنهنجي سيني ۾ لڪل تاريخ جا آهن ڪي باب

تون زماني ڏي زماني کان نهاريندو رهئين
سنڌ کي ماضيءَ جي عظمت ڏي پڪاريندو رهئين.

۽ سدائين سنڌ تنهنجي سڏ ۾ سڏ ڏيندي رهي
پنهنجي ماضيءَ جي بلنديءَ ڏي وري ايندي رهي

قافلا تهذيب جا منزل طرف وڌندا رهيا
سنڌ جي گلشن ۾ ڪي ئي گل نوان ڪِلندا رهيا

اڄ وري مهراڻ جي مي ساڻ پُر پيالا ٿيا
هن اڃايل سر زمين جا ڇَپ وري آلا ٿيا

اوچتو ٿـي اوچتو تـوکـي کھڙو پـور پيو
جو ڪٺي ويران نظرون سنڌ ڏي تو هيئن تڪيو

تنهنجي نظرن جي انهن ويرانين جو هو اثر
جو ويـا هڪ پـل ۾ ٿي ويران ڪئي آباد گهر

ٿي اکئين سپ ڪنهن ڏٺو منزل هئي پنهنجي قريب
اوچتو ٿـي اوچتو ڪي راهـزن ٿي ويـا نصيب

وقت جا طوفان اکري پنهنجو ٻيڙو پـار ٿيو
پـر ڪنارن تـي اچي ٽڪرائجي پـرزا ٿيو

وقت جي ڦيري هنن باغن کي بدلي ٻـرُ ڪيو
ڪالهہ هئا جت هنج اڄ ڪانون اتي آ گهر ڪيو

ڪلهہ ڪچهرين ۾ لـڳل رهندو هئو جت ٺهڪڙو
مـوت جي خامـوشين آهـي اتـي واسو ڪيو

ڳوٺ خالي ٿـي ويـا ۽ شهر ويـران ٿـي ويـا
خواب هئا جيڪي تـرقيءَ جا پريشان ٿي ويا

هي ڏ ٿـل جايون ڦٽل رستا ڏسي تون شاد ٿي
هي ٻہ شايد تـوجيان ويندا ڪڏهن برباد ٿي

تنهنجي ويرانيءَ ۽ بربادي‌ءَ کي وسعت ٿي ملي
سنڌ ساري چاڻ جـو ٿي تنهنجي ٻـاڪر ۾ اچي

[illegible]

جي مطمئن نہ ٿياسين قرار ڪجھ تہ مليو
اٿاه سمنڊ مان هڪ قطرو يار ڪجھ تہ مليو

هزارين درد سوين غم ويا اسان جا ٿي
مليو نہ دل کي اگر هڪ قرار ڪجھ تہ مليو

اسانکي ماڳ جي بدران مليا ڌڪا ٿاٻا
اسانکي دوست سر رهگذار ڪجھ تہ مليو

اسان تہ حق جي ٿي ڳولها ڪئي زماني ۾
مليو اسانکي جي بدلي ۾ دار ڪجھ تہ مليو

اسان چمن کان تہ مايوس ٿي ويا هئاسين
خزان ملي نہ مليو جي بهار ڪجھ تہ مليو

اسان تہ بوند گهري ٿي اسانکي باهہ ملي
فلڪ ڏنو جي هي برق و شرار ڪجھ تہ مليو

اوهان کان ڪجھ بہ ملڻ جي اميد ڪونہ هئي
لٽو جي ٿورو گهڻو دل جو بار ڪجھ تہ مليو

اوهان کان ڪڏهين بہ مايوس ڪين ٿياسين
اوهان جي بدران مليو انتظار ڪجھ تہ مليو

مليو نہ صبح جي تنوير چاڻ جو ٿو ملي
ويو ٿي گهٽ جي فضا تان غبار ڪجھ تہ مليو

جهونگار

مشڪ جان عشق تنهنجو ٿو هٻڪار ڏئي
ڪيئن جڳ ڪان پلا مان لڪايان پرين

جيئن پوي ڏنڊ تي چنڊ جو اولڙو
جهول چوليءَ جي ۾ پينگهه ويهي لڏي

نير نيرو پوي جيئن اڇو ڪير تي
لهر تي مست جهومي نچي ۽ ڪڏي

پيار منهنجي تي ايئن تنهنجو پاڇو پيو
اوچتو سونهن سان جيءَ جرڪي اٿيو

مان به تي مست ترندو رهان ٿو سدا
پاڻ کي ڪيئن پلا مان سنڀاليان پرين

جيئن ساوڻ جي موسم تي سرهي اچي
مينهن ڇم ڇم ڪري ڇير پائي نچي

تيئن منهنجي اندر ۾ او سهڻا سڄڻ
تنهنجي ٿهڪن جو هردم پڙاڏو اچي

مان به ڪڪرن جيان مست تي ٿو رلان
توکي ڳولڻ جي خاطر ٿو ڊوڙان ڊڪان

نيري اڀ جي اڱڻ ۾ ٿو رلندو رهان
توکي ڪيئن ڳوليان ڪيئن پايان پرين

منهن کي موڙي سمورن خيالن کان مان
دل جي ڳڙکيءَ مان هردم تو واجهون وجهان

رات جو روز جڳ کان لڪي ننڊ جا
ريشمي نرم پردا هٽايان ٿو مان

ننڊ ۾ پيئي نٿا نيڻ آرام ڪن
خواب راتيون سڄيون جاڳندا ٿا رهن

خواب آ خواب ۾ جاڳ آ جاڳ مٿان
خواب کي جاڳ ۾ ڪيئن مٽايان پرين

هير جي ويرَ هر هر چڙهي صبح جو
جيئن پير جي پنن کي ڏڪائي ڇڏي

ياد تنهنجي اچي تيئن اڙي شل جيئين
منهنجي لونءَ لونءَ کي هردم ڪنبائي ڇڏي

منهنجي رڳ رڳ ۾ تو پيار تنهنجو سُري
تنهنجي صورت سدا هانوَ ۾ ٿي هَري

درد دل جو تو اکڙين مان اٿلي پوي
سور دل ۾ پلا ڪيئن سمايان پرين

جيئن اسر جو ٿڌي هير ٿڌڙا ڪڍي
هلڪڙيون هلڪڙيون ڪتڪتايون ڪري

ساهه مان سيسراٽيون ٿيون اڀرن تيئين
جي پلؤ تنهنجي پوتيءَ جو مونکي ڇهي

پور تنهنجا ٿا ڪر موڙي جاڳي پوڻ
سور تنهنجا نٿا مون ڪان سانڍيا ٿين

سور ڪنهن سان ورهايان ونڊيان او سڄڻ
ڪنهنکي پنهنجي ڪهاڻي ٻڌايان پرين

جي ستارن ۾ توکي لڪائڻ گهران ٿو
ته تون چنڊ وانگر ڪيڙي ٿو پوين

توکي مکڙين جي وچ ۾ رکان ٿو ته تون
گل جيان هڪڙي پل ۾ ٽڙي ٿو پوين

توکي ڪوئي پلا ڪيئن اڪائي سگهي
سونهن تنهنجي سدائين پئي ٿي ٻَڪي

جي هجي ڪو ڏيئو مان وسائي ڇڏيان
جوت سج جي پلا ڪيئن وسايان پرين

سونهن سُرهي سدا پيار پڙرو سدا
جي لڪايون تڏهن پي نه لڪندا پرين

ڇو نه پردا سيئي پو هٽايون سڄڻ
ڇو نه دنيا جي سامهون ڪريون پيار اسين

تون ٿي ڳانو ته توکي ڳچيءَ ۾ ٻڌان
گيت ٿي تون ته توکي چپن تي رکان

تون ٿي گل مان ٿيان هير ؟
تنهنجي سرهاڻ گهر گهر رسايان پرين

هڪڙيءَ خاموش ۽ ٽڏيريءَ رات

هو ڏنو چنڊ مکڙين کي جنم
چڻ لهي ويو هو ڪائنات جو غم

مرڪيون مکڙيون جڏهن به ٽي پريات

هير جيئن جيئن سحر جو لهرائي
ماڪ مکڙين جو منهن چمڻ آئي

جڏهن روشن ٿيو صبح جو آڪاش

ڪرڻا مکڙين جو هار بنجي پيا
جڻڪ سونهري چار بنجي پيا

ٿـــي وڻـــي ساري ڪائنات اداس

مکڙين جو گـلـو گهٽيو ڪرڻـن
تن کي مرڇهائي ڇڏيو ڪرڻن

موتيارو

سج ڪڍيو منهن رات پوري ٿي وئي
ساري جڳ تي چانڊي وئي روشني
سج مٿي آيــو ۽ ڏڪريو ۽ لڙيو
شام ٿــي آخــر ۽ سج پڻ ويو لهي
ساري جڳ ۾ پاڻ اونده ٿي وئي

ڏينهن جي ٿي زندگي
مان پيو آهيان منجهي

صبح جو گلشن ۾ هڪ مکڙي ٽڙي
ماڪ موتين جي مٿس مالها وڌي
ڪجهه گهڙين لئه جهومي مرڪي ۽ نچي
۽ هوا جي پينگهه تــي ويهي لڏي
تير تماڻيا پنهنجي ڪرڻن جا سحر
جيڪي ويا مکڙيءَ جي سيني ۾ چڀي
۽ ويو مکڙيءَ جو منهن ڪومائجي

ڪجهه گهڙين جي مرڪ هئي
مان پيو آهيان منجهي

چنڊ دريــا تي نظر هڪڙي وڌي
جنهن جــي سيني ۾ اچــي هلچل مــتــي
لهر هڪ اميد جـــي آئــي چڙهي

چنڊ پيي دريا ۾ آخر ويو ٻڏي
لهر پيي ڪجهه ٿاٻڙي ڏرڪي پٽي

ڪجهه گهڙيون اميد هئي
مان پيو آهيان منجهي

جي ويس دنيا جي غم کان تنگ ٿي
تنهنجي اکڙين ۾ جڳهه مونکي ملي
سُرڪ هڪڙي سِڪ منجهان مون پي ڇڏي
تو سوا دنيا سڄي وسري وئي
ڪجهه گهڙين کان پوءِ جڏهن مون اک پٽي
ساڳيا غم ۽ ساڳي منهنجي بيڪسي

ڪي پلڪ هئي بي خودي
مان پيو آهيان منجهي

ڏيهہ جي ڏاڙ سان اميدن جا سر ويا ڪانجي
ڏاڍ جي ڏاندن جي پيرن هيٺ ويا چيپاٽجي
تہ بہ اڃا تائين جيئڻ جي آس آھ
زندگيءَ جي راھ ۾

ماڳ ڏي وڌندا رهياسين جهڙپ جهولن جي سهي
پنهنجي عظمت اڪ اُسن سان ٿي ملائيندي رهي
ها اڃا تائين هلڻ جي آس آھ
زندگيءَ جي راھ ۾

پاڻ طوفانن جي ٿي پيٽن ۾ پلندا ٿا رهون
هنس جان سينو ڪڍي لهرن تي لڙهندا ٿا رهون
ها اڃا تائين وَهڻ جي آس آھ
وقت جي هن واھ ۾

جيئڻ پڄڻ جو پهہ ڪيوسين ڪٽي پيڙ پيڙڪي پيا
نيٺ سهٽيءَ جي گهڙي جان ٿي پڄي ٿياسين پڪا
ها اڃا تائين جلڻ جي آس آھ
عشق جي آڙاھ ۾

زندگي چڪتاڻ ڪان مايوس ڪڏهين ٿي نہ آھ
هيرجان هلندي آ هردم پر ڪڏهن ٿڪبي نہ آھ
ها اڃا تائين رهڻ جي آس آھ
وقت جي وڙاھ ۾

كجهہ گهڙين جي لئہ فلڪ كجهہ گهڙين جي لئہ زمين
ڇا خبر جو هي ۽ دم ئي هجي دم آخرين
ڇو نہ كجهہ مرڪي وڃون ڇو نہ كجهہ ڳايون اسين
وقت هي آهي پرين روح ريجهائي وڃون

روح ريجهائي وڃون اڄ تہ كجهہ ڳائي وڃون
پونئر تي مڪڙين مٿان ڦيرا كجهہ پائي وڃون
ماڪ تي گلڙن جو منهن كجهہ تہ چمڪائي وڃون
هير تي گلزار ۾ كجهہ تہ لهرائي وڃون
اڄ تہ لنوَ لائي وڃون موت کان اڳ ۾ سڄڻ

موت کان اڳ ۾ سڄڻ، آس جيئڻ رهجي نہ ڪا
ڇو بهارن ۾ پيلا گل وڃن ڪومائجي

كجهہ گهڙين جي لاءِ تو مينهن سانوڻ جو وسي
كجهہ گهڙين جي لاءِ تو ميوو محبت جو رسي
كجهہ گهڙين لئہ اڪ ڪٽي پيار مان ڪو تو پسي
كجهہ گهڙين جي لاءِ تو نينهن جو نياپو رسي

وقت ٿورو آهي ۽ سو بہ وڃڻو آ پرين
ڇو پيلا روئي رڙي سو وڃايون هيئن اسين

عمر آهي هڪ گهڙي سال ساعت ۾ وڃن
سا گذاريون ڇو سڙي پيار کان پاسو ڪري

وقت جو هي واهہ تو دائما وهندو رهي
تنهنجي ڇولين جو لهي ڪين سگهندو انت ڪو
آئي هڪڙي ڀي وئي آهي بس هي ڇهچٽو
انت ازل جو ناهي ڪو يا ابد جو ڪو پتو
تنهن کان منهن ڦيري نہ ڇو پيار مان توڏي ڏسان

پيرن جو پيام

پري پيءَ اڄ هڪ ٻه جام
هليو وقت وڃندو وري ڪين ايندو
ڦري جام وانگر هي گردش جهان جي
پيڻ جو ڏني ٿي پيام
پيڻ سان ٿي پيارا زمانو مچيندو

خبر ناهي ڪنهن کي اچوڪي سحر جي
ٿئي يا نه ٿئي ڪابه شام
الائي وري وقت ايندو نه ايندو

سمان سال جي ڏک جو هڪ ڏينهن آهي
ته پو عمر ڪيئن ٿئي تمام
اهو راز هي جام توکي ڏسيندو

حياتيءَ کي ماڻهو گهرين تو جي سهڻا
ته وٺ وقت کان انتقام
جو هي وقت ڪنهنکي سڪون ڪين ڏيندو

ٻيون وار

ڪري وار هي وقت تو تي او سهڻا
انهيءَ کان اڳي وار ڪر

زمانو ٿئي سخت توتي او سهڻا
انهيءَ کان اڳي پيار ڪر

کلي وٺ گهڙي پل جو لمحا ڪلڻ جا
هتي سان نه ڪسڪي وڃن

هي گل تنهنجا يعني هي چاڻا مکڻ جا
متان وقت ويندي رجن

حياتيءَ جا پيالا پربل غم جي وهڻ سان
پيئڻ ڪانسوا ڪيئن ڪريون

گذي مرڪ جو تن ۾ ميٺاج تن سان
گهڙين جون ٿا مرڪون پريون

عجب آهي مکڙيءَ تي جو چانڊي پسي
ته پل لاءِ آهي شباب

ڏسي تيز ڪرڻن ڏي هڪ مرڪ مرڪي
ڏئي موت کي ٿي جواب

ڪٿي سال هڪڙيءَ گهڙيءَ جي خوشيءَ لئه
سوين غم ٿا سهڻا پون

مگر مرڪ ايندي چپن تي گهڙيءَ لئه
سيئي ڏک ٿا وسري وڃن

او مرليءَ وارا جوڳي!

پنهنجي مِٺڙن ڪي ڦوڪيندي تون مرلي ايئن وڄائين ٿو
جڻ ڦوڪي تون روح فضا ۾ نغمن جان لهرائين ٿو
دريا شاهه جي لهرن وانگر سپنو لاهين چاڙهين ٿو
ڇڻ ته فضائن ۾ گيتن جو هڪڙو واهه وهائين ٿو
يا ته فضائن ۾ نغمن جو هڪڙو چار وڄائين ٿو
زهريلن نانگن جي روحن کي جنهن ۾ ڦاسائين ٿو
يا ته اندر جي اونهائيءَ سان سر آئي تون ڳائين ٿو
پنهنجي برهه جي باهه تون ساري جڳ جي دل ۾ لڳائين ٿو
جڻ ساري جڳ تنهنجي سورن واري پوڪ آ پوڳي
او مرليءَ وارا جوڳي

پنهنجي راڳن سان رڳ رڳ ۾ ڪو ميناج ملائين ٿو
دک ۽ درد جا نانگ هزارين پيار منجهان پرچائين ٿو
جن کي پنهنجي تن جي تارن تي هي ناچ نچائين ٿو
مرليءَ جي ميناج سان تنجي زهر جو زور وڃائين ٿو
اهڙن زهريلن جي دل ۾ جادو ڪيئن نه لڳائين ٿو
پنهنجي دشمن تي پي حاڪم بنجي حڪم هلائين ٿو
هن دنيا جي رڻ ۾ تنهنجي مرلي جڻ مينهو ڳي
او مرليءَ وارا جوڳي

مان پيي من جي مرليءَ تي ڪي گيت وڄائڻ چاهيان ٿو
مان پيي پنهنجو پاڻ وڃائي سرُ ۾ سمائڻ چاهيان ٿو
مان پيي هن ماٺي دريا ۾ لهرون آڻڻ چاهيان ٿو
مان پيي دلين جي دنيائن ۾ باهه لڳائڻ چاهيان ٿو
مان پيي ڳائڻ چاهيانٿو ها مان پيي ڳائڻ چاهيان ٿو
سهندي سور صدين ڪان منهنجي دل تي وئي آ موڳي
او مرليءَ وارا جوڳي

مان ٻه زماني جي دردن کي دل تان هٽائڻ چاهيان ٿو
زهريان جي زهر کي ماري زور گهٽائڻ چاهيان ٿو
جن ڪان حياتي هانو تي هاري تن کي مچائڻ چاهيان ٿو
پيار سان هر ڪنهن کي مان پنهنجي وس ۾ آڻڻ چاهيان ٿو
وقت جي وهه ۾ محبت جو ميٺاج ملائڻ چاهيان ٿو
تو جان مان او جوڳي من جي مرلي وڄائڻ چاهيان ٿو
تنهنجو من پيي روڳي آهي منهنجو من پيي روڳي
او مرليءَ وارا جوڳي

ڦٽيون جو ڇنڊڙ

شاعر جي تصور کان سهڻي
ننڍپڻ جي يادن کان پياري
ايڏي سادي ايڏي مٺڙي
ڇڻ آهي پنائيءَ جي ڪافي

اونده ۾ ڦٽيون ٽيون ائين جرڪن
ڇڻ جهرمر لاٽي آ تارن
يا اڀ ڌرتيءَ تي ڦهلايو
موتين سان پريل پنهنجو دامن

چپ چاپ پلوَ هوءَ پوتيءَ جا
چانديءَ سان ڄڻ ته پري ٽي يا
هوءَ حور فلڪ جي آهي ڪا
تارن کي وجي ٽي چنندي جا

جيئن چنڊ جي آئي وسامن ٽيون
تارن جون اڀ ۾ ڪٽي ڌياٽيون
تيئن هن جي پلاندن ۾ هي ڦٽيون
هڪ هڪ ٽي وڃن ٽيون ڳرٽيند يون

هوءَ ڪيت اهو آهي جيڪو
ڪنهنجي به چپن تي ڪين آيو
هوءَ اهڙو گل آهي جنهن کي
ٽڙندي نه ڪنهين ڀي آهه ڏٺو

پهاڙن جي پري

زندگي پنهنجي رواجي چال سان هلندي رهي
چو هيءَ نبض، ڪائنات اچ اوچتو بيهي رهي
او پهاڙن جي پري

روح مانيءَ ڍنڍ جي ڪنهن سطح جان خاموش هو
تو خبر ناهي ته ڇو ننڍڙو پٿر اڇلي ڇڏيو
آيون لهرون ڪر ڪٽي

جيئن هلي ڪو زندگيءَ جي راهه تي بي فڪر ٿي
تاهو ڪائي ڇرڪ ماري ۽ وڃي گهبرائجي
اهڙي حالت منهنجي ٿي

جي وڃي ٿي اوچتو ڪسڪي هٿن مان ڪا گهڙي
حيثيت ان جي رهي ٿي بس فقط هڪ خواب جي
وئي هٿن مان سا وئي

ها اهو سمجهان ٿو آهي عارضي دور بهار
پر خوشيءَ جي هڪ گهڙي آ عمر پر جو يادگار
توڙي سا گذري وئي

هي به ڄاڻان ٿو ته ٿيندس جلد ئي تو کان مان دور
پر هنن ڏينهن جي يادن جو ڪٽي ويندس سرور
جن ڏني آهي خوشي

چند يادن جي ڪڙين کي هرڪو ماڻهو خود جڙي
پاڻ ئي زنجير ناهي قيد ٿو خود کي ڪري
عمر ڇڻ آ مارئي

زندگي جي خواب وانگر آهه پو اي مه جبين
ڇو نه اچ ان کي بنايون هڪڙو منڙو خواب اسين
وس به پنهنجي آهي هي

ماتياڻ

زندگيءَ ۾ ڪڏهين تنهنجي مرڪ جو ميتاج هو
تنهنجي اکڙين جو خمار
تنهنجي جوڀن جو بهار
وقت هو اهڙو جو دل تي سونهن جوئي راڄ هو
ساري دنيا هئي حسين
مون به توريءَ دبر لئه لاتي هئي لنو او پرين

زندگانيءَ ۾ حقيقت جي ڪڏهن تلخي هئي
زندگيءَ جي جام مان
جو پيل هو زهر سان
مون به پيتون ڏئي دکن دردن جي وهه پيتي هئي
جام پر خالي نه ٿيو
جيئن ڪپائڻ تي گهريو مون تيئن ٿي سو پربو ويو

جي حياتيءَ کان پري ٿي ۽ حياتيءَ کي ڏنم
موت کان پي سخت هئي
هيءَ دکن جي زندگي
هن مصيبت کان پڇي آ ڪيرو تاهڻ تي گهريم
تنهنجي اکڙين ۾ مگر
وقت جي طوفان هر پيري ڪيو ٿي دربدر

جي گهڻو ويجهو ويس ته زندگيءَ کي او پڙين
جيڪڏهن منهنجون اکيون
زندگيءَ سان چار ٿيون
ان جي اکڙين ۾ نياپو چڻ جيڻ جو هو پڙين
تو جيان پياري هئي
سونهن سو پيا سان پر يل هيءَ زندگي ساري هئي

ساڪ رئندي ته رهي مکڙي رهي ته مرڪندي
اهڙي حالت کي ڏسي
مان پيو آهيان منجهي
مرڪن ۽ لڙڪن جو جڻ ميلاپ آهي زندگي
ڪوئي کلندي ته رئي
اوچنگارون ڏيندي ڏيندي ڪوئي تو مرڪي ڏئي

زندگي تهڪن ۽ سڏڪن جو سڄو مانداڻ آ
يا حقيقت جان ڪڙي
يا چپن وانگر مٺي
خون جي بوءِ آهي يا گلڙن سندي سرهاڻ آ
يا شراب آ زندگي
جنهن ۾ تلخي پي ملي ته ۽ ملي تو لطف پي

چتاءُ

اوھانجي زھر جي سقراط کي ڇڏيو ماري
تڏھن به سچ ٿو اچا تائين زندگي ماڻي
اوھان جي دار و رسن تي مئو ته ھو منصور
تڏھن به حق تي سگھيوُ ڪو به حرف ڪين آڻي

اوھان ته ماڪ ڏسي خوش ٿيو ته مڪڙين پئي
اوھانجي زور ڪان آھي ڇڏي ڏنو مرڪڻ
مگر اوھانجي اکين جو قصور ھو ان ۾
رڻ جي وقت به تن جي چپن تي ھو مرڪڻ

اوھان جي سج کي ٽڪر پئي ڪيو ته ڇا ٿي پيو
جي رات آئي تڏھن پئي ڪڏھن نه اونده ٿي
انھيءَ ئي سج جا ھزارين لکين پکڙيل ٽڪرا
ستارا ٿي ۽ فلڪ تي ويا ٽڙي پکڙي

ھي ظلمتون ۽ ھي اونداھين جا واچوڙا
سدائين ڪين ڏيئن جون ڏليون ڏڪائيندا
ھي ذرا نور جا يعني ھي چمڪندڙ تارا
ملي جي ھڪ ٿيا ته سج ڪو نئون اڀاريندا

ھي زرد پن ڏسي مايوس ڪين ٿيندا سين
جو ڇاڻون ٿا ته اھي جلد ئي ڇڻي ويندا
رکي اميد بھارن کي پيا سڏيندا سين
جي پنھنجي لاءِ نوان گونچ گل کڻي ايندا

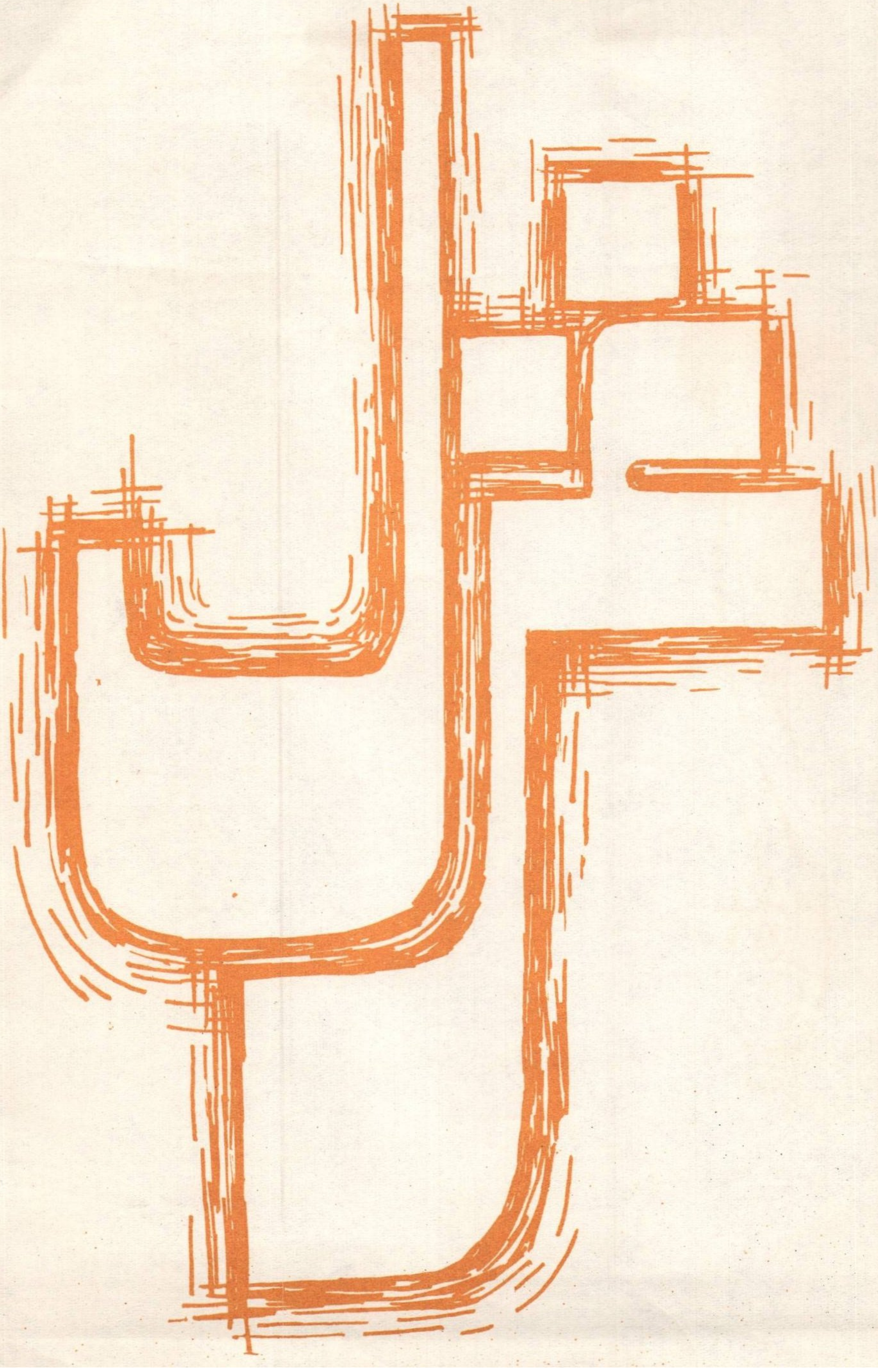

رحمتون اهڙيون گناهن کي جي شرمائي سگهن
سي ڪرم جي هر ستم جي سِر کي نِوڙائي سگهن

هڪ نگاهِ لطف فرمائن جي فرمائي سگهن
جيڪي چاڻن تا رڏاري سي ٿا پرچائي سگهن

جن هٿن ٽڪرايا ساغر ساڻ ساغر عمر ڀر
ڪيئن اهي تلوار سان تلوار ٽڪرائي سگهن

جن سموري عمر چاڻي آهي خاڪِ رهگذر
سي اسانکي منزلن تي ڪيئن ٿا پهچائي سگهن

وري ڪي مرده دل هستيءَ جو افسانو ٿا دهرائن
هينئر دنيا ۾ بس عنوان ئي زيبِ داستان ڏسبا

جا پٽر ڪي پاڻي نہ ڪري ان ديدهٔ تر مان ڇا حاصل
هر دل ۾ اٿاري درد نہ جو ان دردِ جگر مان ڇا حاصل

آرامِ نظر مان ڇا حاصل تسڪينِ جگر مان ڇا حاصل
هي رنگ و بو جي فريب آهي پو ذوقِ نظر مان ڇا حاصل

هڪ باهہ جو سيني مان نڪرڻ مقصود جڏهن آهي همدم
پو ضبطِ فغان جي ڇا معنيٰ آهن جي اثر مان ڇا حاصل

يا هر ڪنهن جو غم دل ۾ رک يا هر دل ۾ غم پيدا ڪر
محدود جو هڪڙي تائين رهي ان دردِ جگر مان ڇا حاصل

هي پڻ تہ فريب نظر جو آ هين تي نہ ڪڏهن پلجي وڃجان
جو تاريڪين مان پيدا ٿئي تنهن نورِ سحر مان ڇا حاصل

تنوير مان پنهنجي گيتن سان هڪ باهہ لڳائڻ چاهيان ٿو
جنهن سان نہ جليو ڪو ڪاشانو تنهن برق وشرر مان ڇا حاصل

ڪنهن جي نظر جو عشق تي احسان نہ ٿي وڃي
الفت جو غم حيات جو سامان نہ ٿي وڃي

پنهنجي ڪرم کي عام نہ ڪر ايترو خدا
جو توکان بي نياز هي انسان نہ ٿي وڃي

هڪ اشڪ اک ۾ آهي جو دريا نہ ٿي پوي
هڪ آه لب تي آهي جا طوفان نہ ٿي وڃي

آهستي اچ نسيم جو مکڙي کلي نہ پئي
غنچي جو خوابِ صبح پريشان نہ ٿي وڃي

اي دوست زندگيءَ کي نہ ايڏو قريب وڃ
ڪٿ زندگي ئي توکان گريزان نہ ٿي وڃي

دل ۾ جا خواهش آهي ٿي پيدا هيئنر اي دوست
اڳتي هلي ما زيست جو ارمان نہ ٿي وڃي

○

اسان کي نہ چڏ تون اکين جو اجايل
جو ڪڏهين تہ هي جام ٿي ويندا خالي

اوهان جون اکيون چڻ جواب بهاران
اسان جون اکيون چڻ سوالي سوالي

نظر آهي صورت جي محتاج ڪڏهين
ڪڏهن حسن آهي نظر جو سوالي

اسانجي خوشين تي ٿي پاٽي ڦري ويو
ڏٺيسين ڪڏهن اک اوهانجي جي آلي

دنيا سان ٿهي هلبو تہ پرين
هن دنيا ۾ جي رهڻو آ

پي ڇڏبا پيالا جي تنهنجي
نيڻن جا نشانا ياد آيا

ڏس آيون گهٽائون گهور ڪري
ڏس مينهن پيو گجگوڙ ڪري

هن وقت ۾ منهنجو ڇا ٿيندو
جي توکي بهانا ياد آيا

جيئن وسريل گيت ڪو چپ تي اچي
جيئن اوچتو سورج سَٽ ايري
ايئن تنهنجون ڪهاڻيون ياد آيون
ايئن تنهنجا فسانا ياد آيا

سالن کان سٽل اڄ سور اٿيا
اڄ مونکي تنهنجا پور پيا

وسري ويو زمانو مونکان جو
مونکي ڪي زمانا ياد آيا

ان سانت ۾ هو سنگيت سڄڻ
ان ماٺ ۾ هو ميناج پرين

جي روح ڇپيا جي روح ٻڏا
مونکي سي ترانا ياد آيا

جڏهين ٻه ويس مان ٻيوس ٿي
هن جڳ جي سورن کان سڀرين

تون ياد آئين مونکي هرهر
۽ تنهنجا فسانا ياد آيا

٥

روشني دل جي دکن آهي لٽي او سهڻا
رات چوڏهينءَ جي سوا تنهنجي ڦٽي او سهڻا

چنڊ جي سونهن ڏنو ساهه انهيءَ دم سائين
تنهنجي منهن مان تي جڏهن باک ڦٽي او سهڻا

تنهنجي خاطر تي ڏنو مرڪي مون ايئن سورنکي
خشڪ واريءَ ۾ ڪنول جئن پيا ڦٽي او سهڻا

رات جو ڏينهن جو غم ڏينهن جو هئي رات جي تات
عمر ڪٽندي وئي مصيبت نه ڪٽي او سهڻا

عمر پر پئندي، به اڄ ڪين لٿي هٿ منهنجي
ءُ نه مٽي تنهنجي اڪين مان ٿي ڪٽي او سهڻا

هيءَ گهڙي آهي فقط هڪڙيءَ گهڙيءَ لاءِ مهمان
جي هٽن مان وئي ڪسڪي ته ڇٽي او سهڻا

هن ڪي انسان ازل ڪان ئي لٽيندو آيو
سونهن جي ڪاڻ نه ڪٽندي نه ڪٽي او سهڻا

پاڻ کي جٺري رکڻ لاءِ وڏا خون ڪيم
مون نڙي پنهنجي اميدن جي گهٽي او سهڻا

او هان ناهيو تہ پنهنجي دل بهارن سان ٽا وندرايون
اسان ڏي جي اوهان ايندؤ بهارن کي نہ ڏسنداسين

اڪيلائي اڪيلا مؤج سان پوندا سين الجهي اڄ
سهارن کي نہ ڏسنداسين ڪنارن کي نہ ڏسنداسين

اسان سونهان زماني جا اسانجو ماڳ سان مطلب
ڏکين واٽن ورن وڪڙن ۽ چارن کي نہ ڏسنداسين

اجهو نڪتو وهائو هاڻي ڪاري رات تي پوري
اجهو تي روشني ٽٽي هاڻي تارن کي نہ ڏسنداسين

ٽڙنداسين ٽاٻڙنداسين پر اڳتي هلندا هلنداسين
لهرن وانگر اٿندي ڪرندي ماڳ ڏي وڌندا هلنداسين

جيئن ڪرڻن جي تيرن جي وسڪاري ۾ مرڪن ٿا گل
موت جي منهن ۾ تيئن اسان پڻ ٽلندا کلندا هلنداسين

ڪڏهين ٽورو ڪڏهن گهٽو ۽ ڪڏهين ڪاسو ڪڏهن ڪٽو
نور وندڙ يندي چنڊ سمان ئي گهٽبا وڌندا هلنداسين

ڪنهنجو هانو چنڊن سان ٺاري ڪنهنجي دل دڙڪن سان ڏاري
ڪڪرن وانگر وسندي وسندي گجندا گجندا هلنداسين

پاڻ جلائي لاٽ ڏبي هن جڳ کي هڪڙي واٽ ڏبي
اوندهه کي چيريندي تارن وانگر ڪڙندا هلنداسين

ڪر موڙيندا آهن ڪانئر ڪر ڪٽندا آهن دل وارا
هلندي هلندي جي ٽڪباسين رڙهندا رڙهندا هلنداسين

آزادي يا موت ٻنهي مان هڪڙو ماڳ اسانجو آ
جنهن ٻه ڏنو آواز انهي ڏي ڪلندا ڪڏندا هلنداسين

هاڻي اونداهين جي حد آئي وئي
رات ڪاري ڇاڻ جو ٿي دور ٿئي

روشنيءَ سان جام ڇلڪي ٿا پون
جي ستارن جو جهڪو ٿو نور ٿئي

هڪ ڏيو ٻاري وسائن ٿا پيو
ڪنهنجي اوندهه ڪنهنجيلءِ ٿو نور ٿئي

تون ته گهرائي هٿي پي ٿو وڃين
پر ٿئو مون ڪان ڪڏهن غم دور ٿئي

دل ڀري اکڙيون ڀريون بادل ڀريا
پياڪ جو پيالو وري ڀرپور ٿئي

جيئن سدائين کان پيون چوليون چلن مهراڻ ۾
منهنجو من پڻ تيئن ازل کان آهي هڪ ماندڻ ۾

يا رٺي تـي ماڪ يا مرڪن پيون مکڙيون هتي
مان پيو آهيان منجهي گـلـزار جـي ماندڻ ۾

هـر ثـواب آ بـي سڪون بي لـذت آهي هـر گناه
ذهن آ جذهين کان نيڪ و بد جي هن چڪتاڻ ۾

هي بـهـار آهي يـا ارمانن جو آهي قتلِ عام
خون جي بو آ مليل گلڙن سنديءَ سرهاڻ ۾

جنهن کي پنهنجي عـزم تـي آهـي يقين اي ساٿيو
کيئن رکي سگهندو ڀـلا سـو آسرو اڳواڻ ۾

ساز جي تارن سان ڪنجي ٿا سگهن اڄ ڀي کي سـر
سئن هڻ سر جي رکين تـو ڀروسو جي پاڻ ۾

داغهاي دلِ ويران کي ڏسي رهنداسين
ٽيندي گلزار بيابان کي ڏسي رهنداسين

دوست اڄ اڄ تہ وٺون سمجهي مزاجِ عالم
يار جي زلف پريشان کي ڏسي رهنداسين

ظلم جي هٿ مان پَلَوَ پنهنجا ڇڏائي تہ وٺون
حالتِ جيب و گريبان کي ڏسي رهنداسين

جنهن بہ نور آندو ٿي ڪنهنجي گهران چورائي
هاڻ ان جشنِ چراغان کي ڏسي رهنداسين

شوقِ ساحل بہ ٿا موجن جي حوالي ٿيون اڄ
آيو طوفان تہ طوفان کي ڏسي رهنداسين

ڪٽي وڃون ٿا اسين غم ۾ هي جهان جا
۽ پاڻ ساڻ ڪٽي انقلاب ايندا سين

اگر سوال اٿيو سر ڏيڻ جو او ساٿي
ته پل ۾ بنجي سراپا جواب ايندا سين

اوهان جون اکڙيون جي اوجاڳي کان پيون ڏرڪي
ته بنجي رات جو هڪ هلڪو خواب ايندا سين

اسان جو قدر اوهان پاڻ ڏسي ڪندؤ آخر
جي آهيون ذرا ته ٿي آفتاب ايندا سين

اسان چُميون ٿا ڪنڊي مٿل جنهن جي نظرن ۾
انهيءَ جي لاءِ ڪٽي هٿ ۾ گلاب ايندا سين

ڪجهہ ڏئي وينداسين ڪجهہ نہ ڪٽي ويندا سين
ٻور آهيون ڏئي ميوو ۽ ڇٽي ويندا سين

دل جي بازيءَ تان اگر دل بہ ڪٽي ويندا سين
ويندي ويندي بہ ڪوئي داءُ هٽي ويندا سين

تو تان هڪبار تہ گهوري ٿا وڃون سر ليڪن
آس ۾ سي پيري مرڻ لاءِ ڪٽي ويندا سين

جي رهيو عشق سلامت تہ محابي انجي
جي ڏڪارن ٿا انهن کي بہ وٽي ويندا سين

تنهنجي اکڙين جون هي مکڙيون بہ گلن جان کلنديون
صبح جي ويل تہ ڏي هير ٻٽي ويندا سين

شل ابد تائين رهي رنگ سلامت گل جو
هير جان پانہ بہ خوشبوئي کٽي ويندا سين

رکي ٽو جيڪو سڀني جڳ جوُ درد سيني ۾
وجود انجو زماني تي بار ڇو نہ ھجي

ٽڙي ٽي مکڙي تہ مرڪڻ لئہ مرڪندي رهندي
ڪٽي پو عمر مندس پل ۾ چار ڇو نہ ھجي

سموري عمر جا دک درد ٽو وساري ڇڏي
قرار چئن گھڙين جو قرار ڇو نہ ھجي

اسان کي حڪم ٿيو اَن ڳالھہ کي لڪائڻ جو
سڀني جهان تي جا آشڪار ڇو نہ ھجي

سدائين ساڻ ھجي ساھ سونهن جو جنهن سان
انهيءَ جي لاءِ هميشه بهار ڇو نہ ھجي

حيات دارو رسن ساڻ جن گڏيي پنهنجي
انهن جي عمر ڀلا پائدار ڇو نہ ھجي

مون پنهنجي تن جون تندون ٿي تاڻيون
تارون اگر تيون سازن جون ساڻيون

هڪڙي ٿي سج کي روشن ڪرڻ لءِ
تارن جون ڪيئي شمعون وساڻيون

چپ چاپ ويٺي هڪ ٻئي ڏي ڏسندي
ائين ئي تيون ٿي پنهنجون رهاڻيون

اهڙيون گهڙيون هڪ ساعت نه ترسيون
جيڪي تصور جي پر تي اڏاڻيون

نئون تيندو رهندو هي نينهن هردم
جي ياد ايندڙيون ڳالهيون پراڻيون

تن جي تندن کي جيڪو تپائي
سو ساز آئيون سا تند تاڻيون

ڪرڻن جي تيرن جي وچ ۾ رهندي
گلڙن بهارون مرڪي ٿي ماڻيون

جن کي ٻڌڻ سان شرمائجي وئين
نادان هيون سي تنهنجون ڪهاڻيون

○

هڪ غم جاودان مليو مونکي
زندگي منهنجي دائمي نہ سهي

جنهن ۾ آهي مدائين عيش و طرب
منهنجي ما دوست زندگي نہ سهي

تنهنجي دنيا تہ ٿـي رهي پُر نورُ
منهنجي دنيا ۾ روشني نہ سهي

اي جنون منهنجو ساٿ ڏيندو ڪر
بعضي بعضي گهڙيءَ گهڙي نہ سهي

تنهنجي دل ۾ رهان ٿو مثلِ خلش
تنهنجي مون ساڻ دوستي نہ سهي

اکين ۾ هڪڙو خمار آهي نظر ۾ ڪنهنجو جمال آهي
نه مونکي دل جو خيال آهي نه دل کي منهنجو خيال آهي

اسانکي ۽ خواهش مسرت اسانکي ۽ فڪر عيش و راحت
اسانجي ڇا آهي زندگي ۽ اسانجو ڪهڙو مآل آهي

اهوئي گل ۽ اهائي شبنم اهو تبسم اهي ئي آنسو
اهوئي تنهنجو جواب آهي اهوئي منهنجو سوال آهي

حيات ۾ ۽ ملي ڪا راحت ۽ قيد ۾ راس اچي مسرت
اهو نظر جو فريب آهي يا ڪنهنجو حسن خيال آهي

نه پڇ اي همدم تون مونکان هي غم پسندين جو فسانو هرگز
جهان کي جنهن مان ملي ٿي راحت اهوئي منهنجو ملال آهي

بيان الفت ٻڌائيندي اج ته هن کي تنوير جي خموشي
خرد کي ڪهڙي مجال آهي جنون کي ڪهڙو ڪمال آهي

پُر ٿي مليو هو پيالو ليڪن چپ تي آڻي ڪين سگهياسين
هڪڙي حياتي حاصل ٿي هئي سا پيي ماڻي ڪين سگهياسين

گل ته ٽڙيا پر دل نه ٽڙي هر طرف ڪان آيا رنج مڙي اڄ
اهڙو بهار آيو هو ساٿي جنهن کي ماڻي ڪين سگهياسين

ساز به هو آواز به هو محفل به هئي ۽ دل ڀرهئي پر
موچيون ٿا تنهن هوندي ڪيي چو تند کي تاڻي ڪين سگهياسين

ٿـر جي مارن وانگر رلندي رلندي پنهنجو روح ٿڪي پيو
هن دنيا جي وسعت ۾ ڪنهن ماڳ کي ماڻي ڪين سگهياسين

چنڊ جو ويس مٽائي آيـو هو سپرين ڪلهه رات امانوٽ
جنهنکي ڄاڻي ڪين سگهياسين جنهنکي سڃاڻي ڪين سگهياسين

تنهنجي اکڙين جي اونهائيءَ ۾ ڇلڪيا ٿي چاهه جا چشما
پريت جو منڙو منڙو پاڻي تـن مان آڻي ڪين سگهياسين

هينئن لهرن سان لڙندي لڙندي گذري وئي جي پنهنجي حياتي
مانجهي ڇا ٿيندو جي ڪشتي پار اماڻي ڪين سگهياسين

مکڙي مرڪي ماڪ رني پر ڪجهه سوچي ۽ چپ ٿي وياسين
راز هو اهڙو جيڪو ڄاڻڻ بعد به ڄاڻي ڪين سگهياسين

ياد آئي ان طرح سان اسانکي خزان جي ڳالهه
وسري وئي بهار و گل و گلستان جي ڳالهه

مرڪي ڏنو ٿي گل ته وري ماڪ ٿي رني
گلشن ۾ ڪنهن به ڪين ٿي سمجهي اسان جي ڳالهه

دنيا ۾ ۽ سڪون ملي ڪنهن غريب کي
تون ئي زمين تي ٿو ڪرين آسمان جي ڳالهه

ٿيو ذڪر تنهنجي مرڪ جو ۽ گل ٽڙي پيا
اي جانِ جان ڪٿي اچي پهتي ڪٿان جي ڳالهه

جيڪو افق کان دور ۽ هن پار ٿو وسي
تنوير ٿو ڪري انهي ئي نئين جهان جي ڳالهه

○

جڏهن مان زندگانيءَ کان ويس ٿي تنگ دنيا ۾
تڏهن اي موت تنهنجي اهميت تي اعتبار آيو

منهنجي دل ٿي جلي بهارن ۾
آهيان گلشن ۾ يا شرارن ۾

بي سهاري ٿيس سهارن ۾
يعني لٽجي ويس بهارن ۾

شب فرقت جي ظلمتن کي پناه
ملي تنهنجي سياه وارن ۾

زندگيءَ کي ڏٺم ٿي ناچ ڪندي
تنهنجي مبهم انهن اشارن ۾

منهنجي تقدير جو ڪري روشن
نور اهڙو ڪٿي ستارن ۾

راهبر گم ۽ منزلون نا پيد
زندگانيءَ جي رهگذارن ۾

شور هو زندگيءَ جو موجن ۾
موت جي خامشي ڪنارن ۾

سچ ٻڌائج او گل بجز تنوير
ڪنهن کي ويران ڏٺءِ بهارن ۾

وري لبريز پئمانا ٿين ٿا
وري آباد ميخانا ٿين ٿا

ضرورت ناهي چشمِ تر جي هاڻي
بيان تارن کان افسانا ٿين ٿا

پراون کي اتي پنهنجو ڪجي ڪيئن
جتي پنهنجا ئي بيگانا ٿين ٿا

جڏهن ٿو خونِ دل ٿئي تن ۾ شامل
تڏهن رنگين افسانا ٿين ٿا

ڪرن ٿيون بجليون جن تي فلڪ چو
اهي منهنجا ئي ڪاشانا ٿين ٿا

غزل تنوير ديواني جو پڙهندي
خرد وارا به ديوانا ٿين ٿا

دل جي خلش هڪ مبهم مبهم ٿي ويندي اڄ زيست جو حاصل
ديدهٔ پرنم مهرِ خموشي چئي ڏيندا احوالِ مفصل

دور افق ۾ حدِ نظر وٽ ڌنڌلو ڌنڌلو ٿو ڏسجي ڪجهه
همت هار نه هاڻي ساٿي دور نه آهي پنهنجي منزل

روزِ قيامت مونکي ڏسي ٿو حيران ٿيو خود داورِ محشر
منهنجا گنه ناقابلِ بخشش منهنجي حالت رحم جي قابل

منهنجا ساٿي منهنجا همدم راهه سان منهنجو ڪهڙو تعلق
پيشِ نظر جي آهي منهنجي هڪڙو مقصد هڪڙي منزل

ساري جهان کي پنهنجو دشمن آهي بڻائڻ ڏاڍو آسان
پنهنجو بڻائڻ ڪنهنکي يا خود ڪنهنجو بڻجڻ آهي مشڪل

اي چاره گر هنکي ڇڏي ڏي سمجهين ڇا تنوير جو غم تون
پنهنجي پنهنجي دل آ سڀ کي پنهنجي پنهنجي سڀ کي مشڪل

چڏي منزلون جيڪي ڪُوليندا رهبر
اهي گم سدا رهگذارن ۾ هوندا

اچا خون آهي اسان جي رڳن ۾
اچا ڪجهه تڙيل گل بهارن ۾ هوندا

نه هوندا ته دريا ۾ پي ڪين هوندا
جي هوندا ته طوفان ڪنارن ۾ هوندا

انهن چند غنچن جو الله وارثي
جي مرجهائجي ويا بهارن ۾ هوندا

گلن کي مبارڪ بهارون جو هاڻي
اسانجا نشيمن شرارن ۾ هوندا

اهو وقت پي نيٺ تنوير ايندو
جو افلاڪ پنهنجي اشارن ۾ هوندا

سدائين سهندا رهياسين ستمگرن جا ستم
ستو نہ ٿيندو اوهانجو ستم اي اهل ڪرم

قريب آهي سحر دل نہ هار اي همدم
سياه رات جو ماتم ڪري ٿي هيءَ شبنم

اسانجي عزم جي توهين راهبر جي تلاش
۽ تيز ڪائي رسڻ منزلن تي پنهنجو ڪم

اگرچ آهي تنفس ئي زندگيءَ جو دليل
تلاش زيست ۾ آواره آهي هر هڪ دم

ٻڌون ٿا اهڙو زمانو قريب تر آهي
جو سمجهيو ويندو اسانجوئي غم جهان جو غم

گلن جي مرڪ جان تنوير مان ٻہ اج ٿو چوان
ڀڏائي ڪوئي اچي مونکي چا هي ٿيندو غم

سهڻ وارا هر دم تہ چپ ڪين رهندا
ڪڏهن دل جا دريا تہ اٿلي بہ پوندا

جن آهن دکايون دلين منجهہ دونهيون
انهن جي هٿان ٻئي جهان نيٺ سڙندا

وري هي اکيون آسمان ڏانهن کڄنديون
وري مينهن وسندا وري پاند پسندا

ڦٽن جي چٽڻ ساڻ احساس ويندو
وري سور ملندا وري چاڪ چڪندا

اندر جي اندر ۾ ٿي رهندي سدائين
نڪو سور سلبا نڪو سور لهندا

بهارو اوهان جا ستايل اوهان ڏي
نہ ڏسندا نہ ڏسندا ڪڏهن ڪين ڏسندا

اڇو او ساڻيو نئين راهه ڳوليون
جو پيش ِ رهبران منزل نہ آهي

اسانجو ڪم تہ موجن سان لڙڻ آ
اسانجي ذهن ۾ ساحل نہ آهي

سڪون دل جو جتان آندو هيوسين
رهي باقي اها محفل نہ آهي

اڳوڻو ڪشمڪش جو لطف ڪونهي
اهو طوفان اهو ساحل نہ آهي

غم ِ دوران بہ تو بي لطف ٿي پئي
جي ان ۾ تنهنجو غم شامل نہ آهي

تمناءِ سڪون ۽ زندگيءَ مان
حياتي موج آ ساحل نہ آهي

آءٌ ڪا پنهنجي پـــار او پـيارا
ڪنهنکي ڪنهنجي سار او پيارا

چـــڏ هـي هـنگامـــا دنيا جا
هل تـــہ هلون هن پار او پيارا

تو جئن مون ڏي مرڪي نهاريو
تـو تـــي آيـــو پـيار او پيارا

چالئہ وڇوڙي جڳ تـو مونـکي
ويـهـي ڪجهہ ويـچـار او پـيـارا

مان ڪيئن توسان نينهن نباهيان
مون تـــي حياتي بـــار او پيارا

مرڪي مرڪي چو نہ گذاريون
ڏينهن حـيـاتـي چـــار او پيارا

مکڙيءَ جڏهين تو جيان مرڪيو
ٿـي ويـو ان سان پيار او پيارا

مونـکي اچـا ڪجهہ ڪرڻو آهـي
وقت جي وِڪَ ٻيهار او پيارا

آئين تي تون يا نور جي بارش هئي پر ين
تاريڪين ۾ غم جي چراغان ڏٺو هو مون

منهنجي دماغ ۾ اچا خوشبو وسي پئي
توڙي ڪي ڏينهن ٿيا جو گلستان ڏٺو هو مون

منهنجي جهان ۾ هڪڙي قيامت اچي وئي
جنهن ڏينهن هاءِ توکي پريشان ڏٺو هو مون

مکڙين جي مرڪ ماڪ جي روئڻ تي پس منجهي
ماتم هو ياڪ جشن بهاران ڏٺو هو مون

تنهنجي نگاه رنگ گلستان مٽي ڇڏيو
تنهنجي اکين ۾ روح بهاران ڏٺو هو مون

تن جي لئه اڄ وبال آهي حيات
جن ڪيو موت کي به ماري مات

جيڪا وارن جي ڇانو ۾ گذري
حاصلِ زندگي اها هڪ رات

جن مان لالاڻ پئي ليئا پاتا
تن اکين ئي ڏياري مي ڪان نجات

ڪن کي حاصل ٿي نينهن جي نعمت
۽ ملي ڪن کي سونهن جي سوغات

جيڪي سوريءَ کي سيج ٿا سمجهن
موت تن لاءِ آهي آبِ حيات

هونئن ته ڪيئي ستارا ٿا چمڪن
هڪ وهائو ئي آڻي ٿو پرڀات

تنهنجي موتڻ جي منڊ آئي آ
ڏس اکين مان وسي پيئي برسات

هير اهڙيءَ طرح اسر جو لڳي
ڄڻ ڪنيا ٿي پساهه ڀويان رات

نينهن جي نيرَ ۾ ٻڏي نه وڃان
اڄ اٿل ڪاڏي آ وري جذبات

هڪڙي ئي هنڌ تي سدا تنوير
قطب تاري جان رهندو عزم حيات

جيئڻ ٿا گهُرنِ جيڪي هن دوريہ سي
وڃي نيٺ عزت جوئي موت مرندا

اوهان جي ڪري جن ڪان دنيا رسي وئي
اوسهٽا اوهان ڪان ڪڏهن ڪين رسندا

اوهان جو تہ ڪم ڏک ڏيڻ آهي سائين
نہ سوچو سهڻَ وارا سهندا نہ سهندا

اوهان ٿا ڪُهو جن کي ابتيءَ ڇريءَ سان
اهي ڪجهہ تہ لڇندا اهي ڪجهہ تہ ڪڇندا

اوهان دار ناهي وئو پوءِ ڏسجو
هزارين ئي منصور پيدا ٿـي پوندا

ملھ تنھنجو مھانگو جي تو ھوت کي پرچايو
سو لُٽڪ رڳو پاڻي جنھن نياپو نہ پھچايو

ڪٿي گل بہ ٽڙيا ھوندا سرھاڻ بہ ٿي ھوندي
پر تنھنجي وڃڻ کان پو مونوٽ نہ بھار آيو

اڄ ھوت مليو آھي سالن جون سڪون لھنديون
ھي وقت نہ پو ايندو ھن وقت کي ترسايو

بدلائي ڇڏيندي ھيءَ دنيا او پرين توکي
جي تو ڪري ھمت ھن دنيا کي نہ بدلايو

چڻ منھنجو جھان ھڪڙيءَ سرھاڻ سان ڀرجي ويو
چيا نينھن لڳو توسان چڻ دور بھار آيو

تنھنجو تہ بھارن تي ڪو حق بہ نہ آھي جو
ڪنڊڻ سان ڪڏھن ڀي تو آ پاند نہ اٽڪايو

تنوير امنگن کـــي گيتن ۾ الاپيندي
جي ڪوئي رنو مون کان مون تنھنکي ٿي پرچايو

خامشي جنهنجو اشارو ٿي ويو
آدمي اهڙو ستارو ٿي. ويو

ٿيو ته مشڪل ساڻ ليڪن او پرين
تو سوا منهنجو گذارو ٿي ويو

مون جيئڻ جي لئه بهانا ٿي گهڙيا
او چتو تنهنجو اشارو ٿي ويو

ماڪ جو رُنندي ۽ گل جو مرڪندي
نيٺ سيني جو گذارو ٿي ويو

سو ٿيو نزديڪ مونکي ساهه کان
دور کان جنهنجو اشارو ٿي ويو

تون تہ ڪين آئين پنهنجي وعدي تي
آهيان حيران بهار ڇو نہ آيو

رات جي هنج ۾ بہ ليٽڻ سان
روح کي سو قرار ڇو نہ آيو

مون تہ دنيا جا سک ڇڏيا تو لئہ
توکي ليڪن قرار ڇو نہ آيو

مون نہ سمجهيو تہ تنهنجي مرڪڻ بعد
مونکي مکڙين تي پيار ڇو نہ آيو

پيالي مان ٿو پيان يا نيڻن منجهان پيان ٿو
يا سُرڪَ لئہ سڪان ٿو يا مرڪ لئہ مران ٿو

تنهنجي ستم تان صدقي تنهنجي ڪرم تان قربان
هڪڙيءَ گهڙيءَ مران ٿو ٻيءَ گهڙيءَ جيان ٿو

ڪي ڏينهن ٿيا جو مونکي تو پيار مان سڏيو هو
پڙلاءُ تنهنجي سڏ جو اڄ تائين مان ٻڌان ٿو

او ساز زندگيءَ جا هڪڙو ٿڪل ٿڪل سُرُ
محفل اٿڻ تي آهي پنهنجي هينئر ٻڌان ٿو

دنيا پڇي ٿي سچ ڪان ۽ ڪوڙ اچي نہ مونکي
تنوير تنهنڪري ئي خاموش مان رهان ٿو

باڊلن جان مان پٽڪندو ٿي رهيس
تڪ ڪان ڪڏهين ٻه ڇـُور ڪين ٿيس

لـُڙڪ ٿي پلڪ تي ٿي ٿي جهلڪيس
ڪنهن جي دل جو سرور ڪين ٿيس

ٿي سگهيس جي نه ڪنهن جي دل جو سرور
ڪنهن جي پـِي دل جو سور ڪين ٿيس

جي سراپا نياز ٿـي نـه سگهيس
مان سراپــــا غرور ڪين ٿيس

دونهين جا ٿيس دکي دکي پورو
بـــاھ ظاهر ظهور ڪين ٿيس

تنهنجي دل ۾ رهيس ٿي غم جي خلش
توکان ڪڏهين ٻه دور ڪين ٿيس

روشنيءَ جي تلاش ۾ ٿي رهيس
ڪنهن جي اکين جو نـور ڪين ٿيس

مان ته دنيا جي لئه هيس تنوير
هڪ جي اکين جو نور ڪين ٿيس

روح ريجهي ويو اتم جن ساڻ
او خدا منهنجي گهر انهن کي آڻ

مون ٿي توکي ھي رنگ بخشيو آ
اک پٽي ڏس او گل تون مونکي سڃاڻ

بس ڪچڻ کان رکو لچڻ ٿي لچڻ
مونکي پيي لهر جان او ساٿي چاڻ

شال هڪ پل جي لئہ ليئو پائي
عمر کان منتظر مان جنهنجي ڪاڻ

بزم دنيا ۾ ڪنهن جي سڏ کانسواءِ
مان هلي آيو آهيان پنهنجو پاڻ

لڙڪ ائين چوهہ مان پيا چلڪي
چڻ ته ساوڻ ۾ اٿلي پيو مهراڻ

عمر گهوريان انهن گهڙين تان مان
جن ۾ ٿي منهنجي توسان روح رهاڻ

منهنجي لهرن مان لنئو لڳل آهي
تون ٿي او ناخدا ڪنارا ماڻ

گلرخن جو ٿيو ذڪر جي تنوير
ساري محفل ۾ ٿي وئي سرهاڻ

O

ڪنهن ٻہ نہ سمجهيو ڪنهن ٻہ نہ ڄاتو
اکين ئـي اکين ڪـي سڃاتو

چؤ تہ هئي ڪا پريت ازل کان
اڄ مون ڪنهنکي ائين سڃاتو

توکي ڪهڙي ڄاڻ ڏکن جي
نينهن تو ڪنهن سان آهہ نہ لاتو

پيار جو نغمو ڦٽڪي مري ويو
تو ٻہ نہ ڳاتو مون ٻہ نہ ڳاتو

اکڙين روئي سارنگ ساريو
آهُن ساڙي ديپڪ ڳـــاتـو

جنهن نـــہ لکن ۾ لوڏا ڪاڏا
تنهن ٻہ پنهل سان پيچ نہ پاتہ

پيار جو بار ڪيئن ڪٽي سگھبو
پيار جي ڳالھ ئي لڳي ٿي ڳري

ساھ ۾ ائين سمائجي وئين تون
جيئن وچي ڪير منجھ ڪنڊ ڳري

تو بنا عمر ٿي وئي پوري
تنھنجي غم ڪانسوا گھڙي نہ سري

تنھنجا ڳل ھي مکڻ سندا چاڏا
وقت جي گرمين ۾ ويندا ڳري

رات پيالي ۾ جنھن تي ناچ ڪيو
آئي اکين ۾ اڄ سا لال پري

اڄ ٿي نڪتا شفق منجھان شعلا
صبح جي باھ ۾ ٿي رات ٻري

روز تارن تان ترڪندي ٿي رھي
ھيءَ نظر چنڊ لاءِ آھي چري

دل تي ڇانئي اماس جي اونده
ياد چوڏھينءَ جو چنڊ آيو وري

منھنجي دل جي زمين ڪي ڇيري
آئي اپري سلي جان ياد وري

دائما پُر ھو تنھنجو جامِ جمال
دل ٿي سُرڪي ڏمون ٿي سُرڪ ڀري

منھنجي لڙڪن جي اونھي پاڻيءَ ۾
تنھنجي صورت ڪنول جان آئي تري

آ تصوّر بہ چڙ تہ ڏانڊاٽو
لاٽ نڪتي ۽ باھ ڪيئن ٻري

يا تہ هڪ باھ لڳائي ڇڏجي
يا تہ هيءَ چنگ وسائي ڇڏجي

ماڪ مان دونهون دکائي ڇڏجي
چنگ جو ويس مٽائي ڇڏجي

سمنڊ تـــي مينهن وسائڻ وارا
ترِ ۾ ڪا بوند وسائي ڇڏجي

جيڪو دردن کان پڄي ڳولي اجهو
تنهنکي سيني ۾ سمائي ڇڏجي

سوچ مان سور پلئہ پوندا دوست
سرڪ ۾ سرت وڃائي ڇڏجي

زندگي گهارجي مرڪي مرڪي
زهر ۾ کنڊ ملائي ڇڏجي

ڪنهن اڳيان ڪنڌ جهڪڻ ڪين ڏجي
بهتر آ سِرُ ئي وڍائي ڇڏجي

جيڪڏهن روح وڃي ٿي ماندو
گيت تنوير جو ڳائي ڇڏجي

هيءَ عمر سوا تنهنجي گذري ته وڃي ٿي پر
تون هُجين ته مٺي هئي ۽ ناهين ته ڪڙي آهي

هڪ پل جي سڪون خاطر صدين کان دل انسان
هر هر پئي رني آهي پل پل پئي رڙي آهي

ڪنهن وقت ۾ ان مان ئي هر دل ۾ پيڙ پرندا
جنهن چٽنگ سان دل منهنجي سالن کان سڙي آهي

هر سونهن پري شئي ڏي ڇڪجي ته وڃي ٿي پر
ڇڪتاڻ ۾ رهندي دل ڪنهن ڏي نه لڙي آهي

سچ ساڻ سدا جيئندا، ڪڏهين به نه سي مرندا
جن پنهنجي حياتي ئي سچ ساڻ جڙي آهي

تنوير اسان ڪسي ٿو ميناج ملي سچ ۾
جنهن ڳالھ ۾ ڪوڙ آهي سا ڳالھ ڪڙي آهي

سيڪو سچ جو سائي آهي
ڪير آ جيڪو نه ڇيڙهندو ڦاهي

ٺون جڳ سوئي سگهندو ٺاهي
هي جڳ جو به ڇڏيندو ڏاهي

ڪنهن وٽ ڇٽنگ ته ڪنهن وٽ دونهين
سڀ ڪنهن دل ۾ گرمي آهي

دل ۾ تي هيءَ اٿ تڻ پيدا
ماڳ ڪان اڳتي الائي ڇاهي

جڳ سان ڇنوسين ناتو ڇا ٿيو
توسان ڇڏبو ناتو نباهي

مارن وانگر پنهنجي نظر ۾ي
اڄ هيت آهي سيان هُت آهي

سيڪو پنهنجيءَ ۾ پورو آ
ڪير ٿو ڪنهن سان سور وراهي

اڏيءَ تي اوهانکي پڪاري ڇڏيوسين
مري خود توهانکي جياري ڇڏيوسين
پياسين منجهي ڪاڪ ۾ ايترو اڄ
جو مومل کي دل تان وساري ڇڏيوسين
گهڙي کن ٽڏي چانو ۾ ٽڪ ٻڳوسين
آسن ۽ لڪن کي وساري ڇڏيوسين
اسانکي ڇڏي ڏيو تہ موجن سان الجهون
اوهانکي تہ آئي ڪناري ڇڏيوسين
اسان جن سهاري تي گهاري حياتي
انهن ئي اميدن کي ماري ڇڏيوسين
ٻرياسين تہ پل پر وسامڻ کان اڳ ۾
هزارن چراغن کي ٻاري ڇڏيوسين
حياتي هڪ اهڙو پيالو هئي جو
نکو پي سگهياسين نہ هاري ڇڏيوسين
جئين چنڊ چمڪائي ٽر جي پٽن کي
او تنوير جڳ تيئن اجاري ڇڏيوسين

تنوير جي شاعري

افادي شاعريءَ جي واکاڻ اها آهي ته ان ۾ سچ ۽ سونهن جا اهي اهڃاڻ اندلٺ جي ريکائن جيان اجاگر ٿيل هجن جن جو انسان جي نجي توڙي سماجي زندگيءَ سان گهرو لاڳاپو رهي ٿو. شاعر نجي طرح جيڪي مشاهدا ڪري ٿو تن جو اظهار تڏهن ئي وزنائتو ٿي سگهندو جڏهن ڪيس سماجي حالتون به ڌيان ۾ رکڻيون پونديون. اهڙي شاعر کي جتي به ڪا چڱائي نظر اچي ٿي ته ان کي سچ جي ڪسوٽيءَ تي پرکي ساراهي ٿو ۽ جڏهن به ڪا اوڻائي ڏسي ٿو ته ان کي نفرت سان نندڻ لڳي ٿو ڇاڪاڻ ته بنيادي طرح هي زندگيءَ جي بهترين قدرن کي برقرار رکڻ جو خواهشمند رهي ٿو.

مون هڪ دوست جي حيثيت ۾ تنوير جي شاعري توجهه سان پڙهي آهي ۽ سندس زباني پڻ ڪيئي ڀيرا ڪانئس ٻڌي چڪو آهيان. مونکي سندس شاعريءَ ۾ اهي سيئي خوبيون نظر اچن ٿيون جيڪي هڪ شانائتي شاعريءَ ۾ جهلڪنديون آهن. ساڳئي وقت دوستيءَ جي ناتي هئڻ ڪري تنوير جي شخصيت به منهنجي لاءِ ان ڪتاب جيان آهي جنهن کي ڪيئي دفعا چاهه سان پڙهيو ويو هجي، سان هن يار جي خوشين ڀري زندگي کي ڏسندي بعضي اهو سوچيندو آهيان ته هي شخص جنهن وٽ حاصلات جي ڪا ڪمي نه آهي سو ڪيئن ٿو ٻين ڪنهن جي محرومين جو احساس ڪري سگهي ۽ هن کي ڪهڙي ضرورت آهي جو ٻين جي غم تي ڳوڙها ڳاڙي هرويرو پنهنجي خوشي ختم ڪرڻ ٿو

چاهي؟ پر سنت ڏي محسوس ٿيندو اثر ته اهو سڀڪجهه ان ڏات جو ڦل آهي جا ڪنهن انسان دوست شاعر جي ڀاڳ ۾ اچي ٿي جنهن جي وسيلي ٻين جو غم پنهنجو ۽ ٻين جي خوشي پنهنجي خوشي تصور ڪئي ويندي آهي.

هي مجموعو تنوير جي ابتدائي شاعريءَ تائين محدود آهي جنهن کي ڪنهن حد تائين تجرباتي شاعري چئي سگهجي ٿو هن ۾ جيتوڻيڪ گهٽ وڌايون موجود آهن تنهن هوندي به هيءَ شاعري نظر انداز ڪرڻ جهڙي نه آهي ان لاءِ جو منجهس سچائيءَ جي ساک نروار نظر اچي ٿي. اها سچائي جنهن جو اظهار زندگيءَ جي سونهن سنوارڻ لاءِ ضروري آهي. انهيءَ سچائي ۾ هلڪي طنز کان وٺي ڀرپور وار جو تاثر به ملي ٿو ته اميد ۽ مايوسيءَ جون اونداهيون ۽ روشنيون پڻ ذهن ۾ تري اچن ٿيون جنهن مان ظاهر ٿئي ٿو ته تنوير جيڪي تجربا ڪيا آهن سي سندس مشاهدن تي مدار رکن ٿا ۽ انهن جي اظهار جون ڪڙيون وچي سماجي سلسلي سان ڳنڍجن ٿيون مثال طور:

١- اي دوست زندگيءَ کي نه ايڏو قريب وڃ
ڪٽ زندگي ٿي توکان گريزان نه ٿي وڃي

٢- جئن ڪرڻ جي تمرن جي وسڪاريءَ مرڪن تاڪل
موت جي منهن ۾ ٿڻن اسان ڀي کلندا کلندا هلنداسين

٣- تنهنجو ته بهارن تي ڪو حق به نه آهي جو
ڪنڊن مان ڪڏهن ڀي تو آ پاند نه اٽڪايو

٤- پياسين منجهي ڪاڪ ۾ ايترو اڄ
جو مومل کي دل تان وساري ڇڏيوسين

٥- بدلائي ڇڏيندي هيءَ دنيا او پرين توکي
جي تو ڪري همت هن دنيا کي نه بدلايو

٦- هــي بهار آهـي يا ارمانن جو آهي قتل عــام
خون جــي بـو آ مليل گلڙن سندي ســرهاڻ ۾

٧- جـنـهـن نـه لـڪـن ۾ لـوڏا ڪـاڏا
تـنـهـن بـه پنهل ســان پيچ نـه پـاتـو

٨- جــن هٿن ٽڪرايا ساغر ساڻ ساغر عمر ڀــر
ڪيئن اهــي تلوار سـان تلوار ٽڪرائـي سگهن

٩- اوهـان ٿـا ڪهو جن ڪي ابتي چريءَ ســان
اهــي ڪجهه تـه لڳندا اهـي ڪجهه ته ڪڇندا

١٠- آزادي يا موت پنهي مان هڪڙو ماڳ اسانجو آهه
جنهن به ڏنو آواز انهيءَ ڏي ڪلندا ڪڏندا هلنداسين

١١- دوست اڄ اڄ تــه ونـون سمجهي مزاج عـالم
يار جــي زلف پــريشان ڪــي ڏسي ونداسين

١٢- روز نــاون نـان نــرڪندي ٿــي رهــي
هــي نـظــر چـنـب لاهه آهـه چــري

هي تنوير جي مختلف غزلن جا چوند شعر هيا جــن مان اندازو لڳائي سگهجي ٿو ته سندس شاعري مختلف مشاهدن ۽ تجربن جي آڌار تي ڪيتري قدر ڪاميابيءَ جا مــرحلا طي ڪندي رهي آهي.

هن مجموعي ۾ تنوير جا گيت ۽ ڪي نظم به شامل آهن جن جا رنگ روپ غــزل جي انداز کان الــڳ هوندي به زندگيءَ جي پيار ۽ انسانيت جـي دک درد سان سنمک ٿيندا اچن ٿا:

ڪونه پڌائي واٽ اسين اڻ سونهان سونهون
هــوربـان ڏاڍيان وڙهندي رڙهندي
ڪرنـدي ٿـڙندي ۽ ٿـاپڙندي
ڳولي لهبي واٽ، اسين اڻ ســونهان سونهون

اهڙيءَ طرح مسدس نظم جوڳي جو هڪ بند آهي:

مان به زماني جي دردن کي دل تان هٽائڻ چاهيان ٿو
زهريلن جي زور کي ماري زور گهٽائڻ چاهيان ٿو
جن کان حياتي هانو ٿي هاري تن کي مچائڻ چاهيان ٿو
پيار سان هرڪنهن کي مان پنهنجي وس ۾ آڻڻ چاهيان ٿو
وقت جي وهه ۾ محبت جو ميناج ملائڻ چاهيان ٿو
تو جان مان او جوڳي من جي مرلي وڄائڻ چاهيان ٿو
تنهنجو من ئي روڳي آهي، منهنجو من ئي روڳي
او مرليءَ وارا جوڳي

تنوير جي اچوڪي شاعري کي ڏسندي مسدس ابتدائي شاعريءَ جي مختلف تجربن جو احساس ٿئي ٿو جنهن جي روشنيءَ ۾ ائين چئي سگهجي ٿو ته هن پنهنجي شروعاتي دور ۾ جيڪي ٻوٽا پوکيا تن جي مرهاڻ مارئي ۽ ملير جي چارڻ ۽ ويچارڻ ۾ سدائين سچ ۽ سونهن جي ساڃاهه جا سوجهرا آڀائيندي رهندي.

— نياز همايوني

AAGAM PUBLISHING AGENCY
HYDERABAD SIND.

پڙهندڙ نَسُل . پَ نَ

The Reading Generation

1960 جي ڏهاڪي ۾عبدالله حسين ” اُداس نسلين“ نالي ڪتاب لکيو. 70 واري ڏهاڪي ۾ وري ماڻڪَ ”لُڙهندَڙ نَسُل“ نالي ڪتاب لکي پنهنجي دورَ جي عڪاسي ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي. امداد حُسينيءَ وري 70 واري ڏهاڪي ۾ئي لکيو:

انڌي ماءُ ڄڻيندي آهي اونڌا سونڌا ٻارَ
ايندڙ نسل سَمورو هوندو گونگا ٻوڙا ٻارَ

هر دور جي نوجوانن کي اُداس، لُڙهندَڙ، ڪَڙهندڙ، ڪُڙهندڙ، ٻَرندڙ، ڀُرندڙ، ڪِرَندڙ، اوسيئڙو ڪَندَڙُ، ياڙي، ڪانئُو، ياڇوڪَڙُ، ڪاوڙيل ۽ وِڙهندڙ نسلن سان منسوب ڪري سَگهجي ٿو، پَر اسان اِنهن سيني وِچان ”پڙهندڙ“ نسل جا ڳولائو آهيون. ڪتابن کي ڪاڳر تان کڻي ڪمپيوٽر جي دنيا ۾ آڻڻ، ٻين لفظن ۾ برقي ڪتاب يعنيٰ e-books ناهي ورهائڻ جي وسيلي پڙهندڙ نسل کي وَڌڻ، ويجهَڻ ۽ هِڪَ ٻِئي کي ڳولي سَهڪاري تحريڪ جي رستي تي آڻِڻَ جي آسَ رکون ٿا.

پَڙهندڙ نَسل (پَـنَ) ڪا بہ تنظيمَ ناهي. اُنَ جو ڪـو بـہ صدر، عُهديدار يا پايو وِجهندڙ نہ آهي. جيڪڏهن ڪو بہ شخص اهـڙي دعويٰ ڪري ٿـو تـہ پَـڪَ ڄاڻو تـہ اُهـو ڪُـوڙو آهـي. نـہ ئـي وري پَـنَ جي نالي ڪـي پئسا گڏ ڪـيا ويندا. جيـڪـڏهن ڪـو اهـڙي ڪـوشش ڪـري ٿـو تـہ پَـڪَ ڄاڻو تہ اُهو بِہ ڪُـوڙو آهي.

جَهڙيءَ طَرَح وڻـن جا پَـنَ ساوا، ڳاڙها، نيـرا، پيـلا يـا ناسـي هوندا آهن اَهڙيءَ طرح پَڙهندڙ نَسُل وارا پَـنَ بہ مختَلِف آهـن ۽ هوندا. اُهي ساڳِئي ئي وقت اُداس ۽ پڙهندڙ، بَرنـدڙ ۽ پڙهنـدڙ، سُست ۽ پڙهندڙ يا وِڙهندڙ ۽ پڙهنـدڙ بـہ ٿـي سگهـن ٿـا. ٻيـن لفظن ۾ پَنَ ڪا خُصوصي ۽ تالي لڳل ڪِلَب Exclusive Club نـہ آهي.

ڪوشش اها هوندي تـہ پَـنَ جا سڀ ڪَـم ڪـار سَـهڪاري ۽ رَضاڪار بنيادن تي ٿين، پر ممڪـن آهـي تـہ ڪـي ڪـم اُجرتـي بنيـادن تـي بـہ ٿِيـن. اهـڙي حالت ۾ پَـنَ پاڻ هِڪَـٻِئي جـي مـدد ڪَـرڻ جـي اُصـولَ هيـٺ ڏي وَٺُ ڪنـدا ۽ غيرتجـارتـي non-commercial رهنـدا. پَنَـن پـاران ڪتـابن ڪـي ڊِجيِٽـائِيز digitize ڪرڻ جي عَملَ مان ڪـو بہ مالي فائدو يا نفعو حاصل ڪـرڻ جي ڪوشش نہ ڪـئي ويندي.

ڪتابن ڪي ڊِجيِٽائِيز ڪرڻ کان پـو ٻيـو اهـم مرحلو وِرهائڻ distribution جو ٿيندو. اِهو ڪم ڪرڻ وارن مـان جيـڪـڏهن ڪـو پيسا ڪمائي سگهي ٿو تہ ڀلي ڪمائي، رُڳـو پَـنَـن سان اُن جـو ڪـو بـہ لاڳاپو نہ هوندو.

پَنَن کي کُليل اکرن ۾ صلاح ڏجي ٿي تہ هو وَسَ پٽاندڙ وڏِ کان وَڏِ ڪتاب خريد ڪَري ڪتابن جي ليکڪَن، ڇپائيندڙن ۽ ڇاپيندڙن کي هِمٿائِن. پر ساڳِئي وقت عِلم حاصل ڪرڻ ۽ ڄاڻ کي ڦهلائڻ جي ڪوشش دوران ڪَنهن بہ رُڪاوٽ کي نہ مڃن.

شيخ اَيازَ علمَ، ڄاڻ، سمجهہَ ۽ ڏاهپَ کي گيتَ، بيتَ، سِٽَ، پُڪارَ سان تَشبيهہ ڏيندي انهن سيني کي بَمن، گولين ۽ بارودَ جي مدِ مقابل بيهاريو آهي. اياز چوي ٿو تہ:

گيتَ بہِ ڄڻ گوريلا آهن، جي ويريءَ تي وار ڪَرن ٿا.

... ...

جئن جئن ڄاڙ وڌي ٿي جَڳَ ۾، هو بوليءَ جي آڙ ڇُپن ٿا؛
ريتيءَ تي راتاها ڪن ٿا، موٽي مَنجهہِ پهاڙ ڇُپن ٿا؛

... ...

ڪالهہَ هُيا جي سُرخ گُلن جيئن، اڄڪلهہ نيلا پيلا آهن؛
گيتَ بہِ ڄڻ گوريلا آهن........

... ...

هي بيتُ اَٿي، هي بَم- گولو،
جيڪي بہ ڪٽين، جيڪي بہ ڪٽين!
مون لاءِ بنهي ۾ فَرَقُ نہ آ، هي بيتُ بہ بَمَ جو ساٿي آ،
جنهن رِڻ ۾ رات ڪَيا راڙا، تنهن هَڏَ ۽ چَمَ جو ساٿي آ ـ

اِن حسابَ سان اٽڃاٽائي کي پاڻَ تي اِهو سوچي مَڙهڻ تہ ”هاٽي ويڙهہ ۽ عمل جو دور آهي، اُن ڪري پڙهڻ تي وقت نہ وڃايو“ نادانيءَ جي نشاني آهي.

پَنَن جو پڙهڻ عام ڪِتابي ڪيڙن وانگر رُڳو نِصابي ڪتابن تائين محدود نہ هوندو. رڳو نصابي ڪتابن ۾ پاڻ کي قيد ڪري ڇڏڻ سان سماج ۽ سماجي حالتن تان نظر کڄي ويندي ۽ نتيجي طور سماجي ۽ حڪومتي پاليسيون policies اڻڄاڻن ۽ نادانن جي هٿن ۾ رهنديون. پَنَ نِصابي ڪتابن سان گڏوگڏ ادبي، تاريخي، سياسي، سماجي، اقتصادي، سائنسي ۽ ٻين ڪتابن کي پڙهي سماجي حالتن کي بهتر بنائڻ جي ڪوشش ڪندا.

پڙهندڙ نَسُل جا پَنَ سيني کي **ڇو، ڇالاءِ ۽ ڪيئن** جهڙن سوالن کي هر بَيانَ تي لاڳو ڪرڻ جي ڪوشَ ڏين ٿا ۽ انهن تي ويچار ڪرڻ سان گڏ جوابَ ڳولڻ کي نہ رڳو پنهنجو حق، پر فرض ۽ اٽر گهرج unavoidable necessity سمجهندي ڪتابن کي پاڻ پڙهڻ ۽ وڌ کان وڌ ماڻهن تائين پهچائڻ جي ڪوشش جديد ترين طريقن وسيلي ڪرڻ جو ويچار رکن ٿا.

توهان بہ پڙهڻ، پڙهائڻ ۽ ڦهلائڻ جي اِن سهڪاري تحريڪ ۾ شامل ٿي سگهو ٿا، بَس پنهنجي اوسي پاسي ۾ ڏِسو، هر قسم جا ڳاڙها ٽوڙي نيرا، ساوا توڙي پيلا پن ضرور نظر اچي ويندا.

وڻ وڻ کي مون ڀاڪي ڀائي چيو تہ ”منهنجا ڀاءُ
پهتو منهنجي من ۾ تنهنجي پَنَ پَنَ جو پڙلاءُ“.
- اياز (ڪلهي پاتم ڪينرو)